UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Het Leven Der HH. Maeghden Die Van Christvs tijden tot dese eeuwe Inden Salighen Staet Der Svyverheydt inde Wereldt gheleeft hebben

Rosweyde, Heribert

T'Antwerpen, 1626

Aprilis.

urn:nbn:de:hbz:466:1-43129

Visual Library

ende ick en worde niet beschaemt. Den Deur-waerder heeft tot den President gheseyt: Theodosia is hier: Vrbanus als eenen beesschenden leeuw haer aensiende / ende haer aenschijn seer bijsde ende schoon zijnde / is beschaemt ende verschrickt gheweest. Ten lesten / hy wiert weberom met gramschap ontsteken / roepende als een serpent ende seggende: O ghy boose dienaers / die gheen mede-lijden met uwe Princen en hebt / die soo grooten ongheluck lijden: hoe komt dat ghy u met giften hebt laten upt-koopen / dat ghy dese maghet met spijse ende dranck onder-houdt? Ghy-lieden hebt-se los ghelaten ende haer wonden ghenesen. Dit hoorende de H. Theodosia, soetjens lacchende seyde: Voorwaer (soo daer gheschreven staet) den mensch als hy in eere was, soo en heeft hy dat niet verstaen. Ende wederom: Hen onwijs herte is verdonckert geworden: gelijck ick oock desen President Vrbanus voor sulcks kenne: by wie sal ick hem nu verghelijcken, dan by onwerende beesten, die gheen verstandt en ghebruycken? *Psal. 48.* *Rom. 1.* *Sy vergheliickt den President by onwerende beesten.*

Den President Vrbanus dit hoorende / heeft ghesept: Datmen-se terstont inde palepe op-hanghe / ende met krauwels den rugghe ende den buyck opene / ende inde wonden sout ende azijn wijve; soo sal ick sien / oft-se my niet mooyden sal verwinnen ende te boven ghaen / oft ick haer met pijne aen te doen. Ick heb haer tot noch toe om haer edele ghestachte ghespaert / maer ick en sal-se nu niet meer sparen. De Maghet Christi wiert op-ghehanghen / sy wiert gepijnight / met krauwels verscheurt; maer sy en woelde ganschghern pijne. Want hare ziele op de croone des eenbighs levens dochte / oft hare liefde tot Godt almachtigh ghingh de tormenten te boven. Alsdan heeft de H. Theodosia ghesept: Siet, nu ben ick in 't hooghste woonende, naer uwe Goden ende Princen en vraghe ick niet: het hooft des serpents heb ick ghemorselt, u hebbe ick oock onder den voet, ende soo ben ick glorieuselijck met de victorie *Christi* triompherende. Ick verhenghe my, ô President, in de pijnen die ghy my zijt aen-doende, maer alleen vreese ick dat ghy my geveynsdelijck sult willen bermhertigh zijn, uwe wreedtheydt is my aenghenamer, dan uwe valsche bermhertigheydt. Nu dan, Vrbanus, gaet voort in uwe boosheydt, en wilt doch den maeltijdt, die voor my is ghereet ghemaeckt, niet weeh-nemen: want als ick kranck ben, *Haer lichaem wordt met ijsere krauwels ghepijnight.* *2. Cor. 12.*

dan ben ick machtigh; inde tormenten verblijde ick my; als ick moede ben, vvorde ick verſterckt; ende ſoo veel te meer, is 't dat ghy niet op en houdt van my te tormenteren. Ten leſten, overdenckt u vvel, ende ſchaemt u: Ghy hebt mijn lichaem doen pijnigen ende verſcheuren; ende ſiet, u beuls zijn moede ende houden op, ende Godt heeft my gheſont ghemaeckt. Siet dan ghy catijvigh menſch, ofter eenigh lick-teecken oft vlecke in mijn lichaem bekent is. Daerom ick my vvel op *Chriſtus* betrouvvende, ſinghe blijdelijck deſen Lof-ſanck: Al is 't datter heyren teghen my ſtaen, ſoo en ſal mijn herte niet vreeſen.

Het blijft ongheſchent ende even-ſchoon. *Pſal.* 26.

Den Preſident ſepde: Watmen-ſe vande palepe doe / ende alle haer leden met yſere boeyen ende banden lade; ſoo ſal het ghewicht ſwaerder zijn als het ſichtaem kan verdraghen / ende in deſe pijne verflauwende / ſal ſy ſterven. Watmen-ſe daer-en-tuſſchen wederom in de ghevanckenuſſe ſlupte / verſcheyden van alle menſchē / eñ in 't doncker / daer geen locht en is; dat-men oock gheen van d'andere ghevanghenen by haer en ſlupte: op dat ſy met niemants trooſt verſterckt en worde. Het ghebodt des Preſidents wiert te werck ghelept / de yſere boeyen wierden ghereet ghemaeckt / de H. Magher wiert daer mede gheladen / ende ſy wiert met 't ghewicht beſwaert. De H. Theodoſia heeft haer ooghen ten hemel ghelaghen / ende ghelept: Den Heere recht op, die neder ghelooten zijn. Den Heere bemint de rechtveerdighe. Dit legghende / terſtondt zijn de boeyen ghebroken in ſoo cleyne ſtucken / dat-ſe t'eene-mael te niet zijn vergaen; ſoo datter niet een ſtuckken yſer af te vinden en is ghebleeft. Sy heeft wederom ghelept: Den ſtrick is ghebroken, ende vvy zijn verloſt: onſe hulpe is inden naem des Heeren, die den hemel ende aerde heeft ghemaeckt.

Sy wordt met yſere boeyen ende banden beſwaert. *Pſal.* 145. De boeyen ſpringhen in ſtucken door haer ghebedt. *Pſal.* 123. *Ibid.*

In deſen nacht iſſer een ſchare van maeghden ghekomen naer de plaetſe / daer de H. Magher geſloten was; de welcke den Cipier begiftende / hebben hem ghebeden / dat hy haer ſoude toe-laten by de H. Martelaerſſe te moghen komen / om haer te troofteren. Als ſy nu conſent vercreghen hadden / ſoo zijn ſy in-ghegaen tot de Magher / die ſy meynden dat inde boeyen geheel vergaen was; maer hebben haer ghevonden in Godts loof-ſanghen verheughende; ende dit naer-volghende ſinghende: Ick en ſal gheen quaet vreeſen, vvant ghy, ô Heere, met my zijt. Ende wederom: Mijne ziele heeft u

Sy wordt van verſcheyde maeghden beſocht ende vertroost. *Pſal.* 22. *Pſal.* 62.

aen-ghe-

aen-ghehanghen, ende uwe rechter-handt heeft my ontfanghen. De Maghet siende dese maeghden / verblijdt zijnde in den Heere / heeft ghesept: Daer sullen maeghden ghebrocht vvorden aen den Coninck na haer; hare naesten zijn my hier ghebroght tot mijnder blijdtschap ende verheuginghe. ende met haer-lieden biddende / heeft haer begonst vande eeuwighe suyverheydt te vermanen. Soo sy nu antwoorden; Amen, heeft de heele plaetse ghebeeft daer sy waren; ende ten aen-hoozen van haer allen / isser een stemme uyt den hemel ghekomen / seggh̄ende: *Theodosia*, den H. Gheest is met u, laet dese maeghden met ruste gaen; want den tijdt nu by is, dat ghy sterven sult, ende by my komen, die ghy soo hebt bemindt, ende noch lief hebt; ende alle die u naer-volghen, sullen my aenghenaem zijn. Theodosia dit hoorende / heeft de maeghden met vrede laten gaen. *Psal.* 44.

Daer wordt eene hemelsche stemme ghehoort.

Als nu den dagh beghonst te schijnen / heeft den ramp-saligh̄en Presidēt de H. Maghet voor hem doen brenghen / ende haer sende heeft ghesept: Ghy hebt nu langhe met eenen ongheloovighen sin geleest; alle mijn bidden ende smeecken en heeft u niet konnen bekeeren / noch alle mijne tormenten en hebben uwen sin niet konnen veranderen; daerom is 't dat ick bevele (want ghy sulcks wel weerdigh zijt) u aen eenen steen te binden / ende inde zee te worpen; op dat u lichaem op deser aerden geen graf en krijghe. De H. Theodosia antwoorde: Ghy onbeschaemden dullen hondt, doet den wille uwes vaders, die den duyvel is, ende die u ghesonden heeft, met wiens vvapenen ghy ghewapent zijt; ende al is 't dat ghy doet 't welck ghy segh̄t, soo sult ghy my seer rasch wederom te lande sien komen, veel eer dan ghy weder-keeren soudt, die in de sterckheyt der peerden betrouwt. De schippers singhende, ghelijck oft sy u gebodt wel vol-daen hadde, sullē weder na de aerde keeren; maer ick sal met den Enghelschen Choor, daer *Christus* den Stier-man van het schip mijnder suyverheydt sal wesen, *Alleluya* singhende, na de havene der saligheydt vvederom te lande komen; ende om dat ghy niet en soudt glorieren, dat ghy eene dienst-maghet, ja den Heere in my, hebt konnen verwinnen, soo sal ick in mijn Vader-landt hebben een weerdigh graf. Vibanus den Presidēt heeft ghesept: Is 't dat sulcks gheschiet als ghy segh̄t / soo sal ick u met den swaerde doen dooden; oft by

Sy boorsept hare begraveniſſe te lande.

aventuren sal ick u levendigh doen draden / ende u asschen met den windt laten verspreyden, ende alsoo sal ick een eynde maken van uwe konsten der toverije/die ghy zijt doende. Noch en laet u niet voorstaen/dat ick u lichaem met wel-ruickende specerijen ghebalsemt uwe nahomelingen sal achterlaten/om dat t' aenbidden. De H. Theodosia heeft ghеandtwoordt: Weet dat seker, ghy booſen mensch, wat ghy zijt doende, ghy en sult my niet verwinnen: want den Heere die my uyt 't slijck der aerden heeft geschapen, en sal het minste van mijn lichaem, noch een hayrken van mijn hoofdt laten vergaen: ende mijn asschen is hy machtigh wederom by een te vergaderen, ende in dien laetsten dagh sal ick by u staen, u oordeelende: Want ick gheloove in mijnen Godt Iesvs *Christus*, dat u de macht aen mijn lichaem niet ghegeven en sal worden, ghelijck ghy gheseyt hebt te volbrenghen. Vrbanus den President hert gesept: Daromme een schip gherеet maecke; ende stelter oock snelle roeyers op/ ende neemt de wederspannighe der Coninghen/ende der Princen/die my oock ongehoorsaem is geweest; steecktse in eenen enghen leiren sack / ende bindt haer aen eenen seer swaren steen: waer mede dat sy in 't diepste der zee kan versmoozen. Terstondt wierdt het ghebodt des Prince volbracht: Sy wiert oock op een onbekende zeekant in zee gheworpen: maer de H. Theodosia wierdt van de Enghelen op-ghenomen / ende al blijdelijck wederkeerende op de baren der zee (soo sy van te voren hadde voorsepdt) is van de Enghelen singhende Alleluya, weder-ghebracht; ende om dat dit den menschen ghеen bedroch en soude schijnen te zijn / heeft sy den steen in haer handen te lande mede ghebracht/ haer verheugende ende segghende: Laet ons den Heere singhen, want hy is glorieuselijck grootdadich geworden. Ende wederom: De cracht Godts heeft de wateren ghestelt als in een leire flesche, dat alle d'aerde hem vreese. Boodtschapt dit, seyde sy, den ongheloovighen Vrbanus, dat Theodosia de dienstmaghet Iesv *Christi* hier is, begheerende haer martelie te volbrenghen. Dat hy nu bekenne, dat de zee oock mijnen Heere Iesvs *Christus* ghehoorsaem is; ende ist hem moghelijck, dat hy wat anders soecke om my te pijnighen; ende soo hy niet en weet oft en kan, soo moet hy beschaemt blijven, ende belijden dat hy verwonnen is. Dat hy ooc verstae, wat dé Godt der Christenen vermach.

Sy wordt in 't water ghеworpen/ maer wandelt daer oover.

Exod. 15.

Psal. 77.

Dit

Dit wierdt den Presidente te kennen gegheven wat-ter geschiedt was. Dit hoorende / heeft ghekrijsselt van gramschap/soo daer gheschreven staet: Met sijne tanden sal hy crijsselen, ende verdwijnen. Hy doet haer wederom vanghen/seggghende; Nu zijn wy verwonnen/dat-mense wederom in de ghevanghenisse stupte, ende hy doet de stadts meesters roepen/ende bevecht hem een schouwspel gherecdt te maken / ende alle soorten van wilde dieren voorts te bringen; in soo groote menichte/dat sy malkanderen qualijck konde kennen. Den dach en was noch niet op ghestaen/de plaetse daer de martelie moesse gheschieden/is vervult ghewees van het volck/soo wel met mans als met vrouwen; ende soo wy hier boven hebben verhaelt / niet een vrouwe uyt vreese van haren man en is t'huys ghebleven / gheen Maghet uyt vreese van haer ouders / oft uyt schaemte is achtergebleven: maer vergetende al dat met haerlieden was/ zijn ter plaetsen der martelie gheloopen. Wat sal ick meer seggghen? Den Presidente is in sijnen Rechter-stoel gheseten: hy doet alle de wilde dieren verstoozen / ende van de jagers terghen. Den Leeuw was vriesschende/ de felle Beer beroerde de aerde met hare hoornen/daer naer volghden den Drier vreesselijck brullende. Den Luypaert ende Tagala vertoondē hare wreedheyt/ het wilt Vercken was ock met de tanden krijsselende/het ghetier der Beren en was niet verdraghelijck. Als nu alle dese dinghen gherecdt waren/ Theodosia altijdt in Christo winnende/ende met haer vrienghende den prijs der victorie / siende de menichte der wilde dieren/ heeft haer voorhooft ende haer borst met het teecken des H. Cruys ghewapent. De wilde beesten haer siende/hebben haer vriesschen ende ghetier ghelaten/ stil-ghesweghen al oft sy tam ghewoorden waren. Doen heeft de H. Theodosia in 't aensien van al het volck aldus ghesproken; Nu sult ghy sien hoe machtigh dat mijnen Heere Iesvs *Christus* is; nu sult ghy kennen, wat vermach de ghene die den waerachtighen Godt uyt een suyver hert is beminnende. Bekendt nu dat het duyvelen zijn, die Vrbanus ende de Keyseren eeren. Alle die wilde dieren sal ick, den name Godts aenroepende, ende sijn teecken draghende, temmen. Vrbanus den Presidente en is noch door de cracht Godts beweeght, noch door soo vvonderlijcke daden beschaemt geweest. Als sy dese woorden gesproken

Psal. 111.

Sy worde de wilde dieren voorghewoorpen.

Sy wapent haer met het teecken des H. Cruys.

ken hadde/ seyde sy tot de wilde dieren: *Christus* mijnen Heere, die-se heeft laten voorts-komen, die wil u temmen tot sijne glorie; soo om het gheloove der gheloovighen te verstercken, als op dat Vrbanus ende de Keyseren moghen tot schaemte komen; Kompt elck besonder by my, ende kust de voeten van eene dienst-maghet *Christi*, op dat vervult magh worden, dat daer gheschreven staet:

Hebr. 8. Alle dinghen hebt ghy gheworpen onder sijn voeten. Terstondt is den leeuw ghekomen/ende alle sijn wreedheydt af-legghende/ heeft hem aen de voeten van dese Maghet gheleyt. Den beir sijnen hals neder-buygende/ heeft de dienst-maghet Christi aen-ghebeden. Insgelycks heeft ghedaen eene verwoede koeye met reuen stier/ vergeteude hare natuerlijcke cracht der hoornen/ die sy in de plaetse van een swaerdt hebben. Wat wilck hier meer af seggben? Sy hebben alle-gader de dienst-maghet Christi ghe-eert; ende sy heeft ghebooden/ dat sy alle Gode souden loven naer hun vermoghen. Doen isser eenen Luypaerdt na den Rechterstoel binnelijck gheloopen/ om-siende na dese ghebenedijde dochter Theodosia, oft sy hem soude ghebieden den Presidente te verslinden. Aen wien de H. Theodosia ghesept heeft: Ick ghebiede u inden naem IESV *Christi* mijnen Heere, dat ghy hem niet en raeckt. VVant wy Christenen en vergelden gheen quaet met quaet. De pijne sal hem swaer ghenoech vallen, die Godt bereyt heeft aen den duyvel ende sijn Enghelen. Dese woorden dit wilde dier hoorende/ is terstondt weder-ghekeert naer de plaetse/ daer het uyt-ghegaen was. Het volck dit siende heeft geroepen: O Rechtveerdigheydt! ô waerheydt! daer en is maer eenen Godt IESVS *Christus*, dien *Theodosia* aen-bidt. O groote verblintheydt vanden Rechter, die alle dese wonder-crachten siende, nie en komt tot schaemte. *Christus* is waerachtelijck Godt; den Godt der Christenen is voorseker groot. Den Presidente alsdan siende/ dat hy in alles over-wonnen was/ riep met luyder stemme: Enlaes ick ben verwonnen. Ende hy heeft haer tot het swaerdt verweesen. Doen heeft Theodosia ghesept: V zy glorie *Christe*, die my hebt stantvastigheydt ghegheven: ick dancke u, ô lief-hebber der suyvere conscientien. VVant ghy weet, dat ick van den dagh mijns Doopsels, als ick u aen-gherocken hebbe, tot desen dagh toe, het kleedt van mijn gheloove, noch met ghedachten, noch

De wilde dieren doen haer alle eerbiedinghe.

Belijdenisse des volcks.

Danck-seggbinghe van Theodosia.

met

met wercken besmet en hebbe. Altijdt heeft u liefde mijn herte ontsteken ; nacht ende dagh heb ick u met liefde, die aen u bekent is, om-helst. By daghe heb ick met u gheſproken, by nachte wachtede ick u beſoeck. Ghy weet dat ick na gheen aenschijn van eenighen man ghehaeckt en hebbe ; maer alleen naer goede wercken, die u behaghen. Ick en hebbe voor uwe liefde noch eenighen kus van mijnen vader gheſtelt, noch oock eenigh aenschouwen van mijne maeghden ende vrienden gheacht ; maer ick hebbe nacht ande dagh my gheoeffent in uwe VVet. Hoe soet zijn mijnder kelen uwe woorden, boven honigh mijnen monde ; ontfanght mijnen gheeſt in uwen eeuwighen peys. *Pſal. 118.*

Terſtont is daer aert-bevinghe ghevolght / alsoo dat de fondamenten van het Amphitheatrum oft schau-spel beefden. Daer is oock dese stemme van een-neghen hoch upt den hemel ghehoort : Komt *Theodoſia*, ruſt naer allen deſen arbeyt; komt ende beſit de blijdschap van uwen Bruydegom; gheniet de beloften van uwen Heere. VVant hier zijn teghenwoordigh de Artſch-Enghelen, met de Enghelen, om u t'ontfanghen tot de eeuwige ruſte. Ghy hebt uwen loop wel vol-broght, ghy hebt het geloove wel bewaert; ontfanget nu de hondertſte vrucht, ende de croone van rechtveerdigheydt : want ick sal den palm gheven aen den verwinner, ende de eeuwighe erfeniſſe aen de ghene, die deſe wereldt om mijnen naem verlaten hebben. **Hier naer heeft den bruit / dienaer des duyvels / het ſweert gebroght / ende haer ontmoet. Ende ſy Godt aen-biddende / heeft deſe laetſte woorden ghe-ſproken :** Heere, en wilt hen dit niet laten komen tot ſonden. **Als nu den Rechter wilde op-staen / ſoo is van alle het volck gheſien eene gulde duyve / voort-komende upt den mondt van Theodoſia, naer den hemel op-climmende. Sy loefden Godt; ende veel vande om-ſtaenders namen wasdom in het Chriſten gheloove. Daer wiert veel lijnwaet in het Amphitheatrum ghebroght ; ende ſommighe brochten het beſte dat ſy hadden / op dat het bloedt van deſe groote Martelaerſſe op d'aerde niet en ſoude loopen : ende alsoo heeft ſy in peys haer martelie volbroght.**

Sy wordt heude Enghelen ten hemel ghenoodt.

2. *Timot. 4.*

Sy wordt onthaelt.

Haer uyterſte woorden.

Haer ziele blieght inde ghedaente van eene duyve naer den hemel.

Den Rechter en heeft d'andere HH. belijders niet willen hooren : Theodoſia **hadde de pijne van allen verdraghen / op dat de belofte des Heeren / aen haer ghe-**

haer / soude bevult worden. Den Rechter heeft dese beliders verweten om in Palestinen metael te graven. Godt en heeft dese naer sijne Vaderlijcke goedertierenthey dt niet langh laten arbeyden / maer heeft hen allen / in des Heeren ghebedt zijnde / in peys ontsanghen. Alle dese dinghen zijn ghe schiedt te Cesareen in Palestinen.

Sy wordt met loff-sanghen begraven.

Psal. 149.

De H. Theodosia is op eenen Sondagh ghemartelt geert den derden April. De Ouders van dese H. Maghet hebben haer lichaem heerlijck begraven / vergeselschapt van alle de Christenen / die loff-sanghen songhen. Als dit ghe schiedde / soo isser dese stemme upt den hemel ghehoort: Dese glorie is alle mijn Heyligben; maer die volstandigh blijft tot den eynde toe, die sal saligh wesen.

Matth. 24.

Alle de ghene die dit verstaet, dat hy loopt ter-wijlen hy tijdt heeft: het rijck der hemelen is open. Dat het niemandt en versmade om in te gaen. Dese stemme is van alle om-staenders ghehoort.

Sy verschoont haer aen hare Ouders.

Op dien nacht heeft de Maghet ende Martelaerse Theodosia haer veropenbaert aen hare Ouders / met den Eyghen den Enghelen ende Martelaren. Sy was met goude laken ghecleedt / ende droegh in haer handen een goude Crups / en hadde eene goude croone op haer hooft / ende sprack aldus tot hare Ouders: Siet wat eene glorie dit is, van de welcke ghy-lieden my socht te beletten: Siet wat den ghenen verdient, die uyt ganscher sijnder herten de werelt versmaet, ende sijn Ouders niet boven Godt en beminde; maer alle aertsche dinghen met de voeten trodende, *Christum* volght. Daer-om doet pe-nitentie, ende bekeert u uyt ganscher herte tot den waerachtighen Godt. Ick sal den eenwighen Coninck, mijnen Heere, mijnen Godt Iesum *Christum* voor u-lieden bidden, die den Vader alle vonnisse ghelaten heeft, ende hy sal uwer ontfermen. De goederen, die ghy my beloeft hadt, verkoopt die, ende deylt-se aen den armen, seyndt die voor uyt naer het Hierusalem, op dat ghy die eenwighlijck mooght besitten. Ende ghy-lieden dit doende sult die hoest volghen, op dat, daer u gheloof is, u thresoor ock zy. Godt gunne dit aen uwer beyde zielen. Ende alsoo is sy verscheenen.

Sy onderhoudt haer.

Dit is den strijdt ende martelie van de H. Maghet Theodosia, die ghecleden heeft te Cesareen in Palestinen. Alle de ghene die in den naem ons Heeren Iesv Christi haer feest devotelijck sullen vieren / ende in

haer

haer iglien groot maken / Godt den Vader / Godt den Sone IESVS Christus, ende Godt den heyligben Geest / sullen ontwijfelick door de gebeden ende verdienste van dese heylighe Magher Theodosia, verkrijghen den prijs vande eeuwighe salighheydt / ende sal van haer glorie inder eeuwighheyt verlachtigh worden.

Van dese heylighe Magher wort in het Roomsch martelaers-boeck jaerlijcks memorie ghehouden met dese woorden: Te Cæsareen in Palestijnen, wort ghehouden de ghedachtenisse vande passie van de heylighe Magher *Theodesia* van Tyren gheboortigh; de welcke als sy in de vervolginghe van Maximinus de heylige belijders staende voor den Rechterstoel openbaerlijck ghegroet hadde, ende van hen begheert, datse haerder gedachtigh souden willen zijn, als sy tot den Heere gekomen souden zijn, is van de soldaten vast ghehouden, ende gheleydt tot den President Vrbanus; ende door sijn bevel, na dat haer sijde ende borsten tot het binnenste toe verscheurt ende geopent waren, wort ten laetsten inde zee gheworpen. *Martyrol. Rom. 2. April.*

S. THEODORA Virgo et Martyr.

5 Aprilis

Ioan. Crabbaert exc.

HET LEVEN VANDE H. THEODORA MAGHET.

5. April.

A. 311.

ende Martelaerſſe.

TEn tſſde van die twee onmenſchelijcke beulen Diocletiaen ende Maximiaen Keyſers/ was t'Alexandrē Gouverneur Euſtratius/ grooten yvandt der waerheydt. Deſen om 't Placaet der Keyſeren tegen de kinderen Godts te volbrenghen (dat ſy doen verſch/ ſeer boosſelijck hadden laten verkondighen) heeft gheboden/ datmen hem voorbrengen ſoude de H. Theodora, die onlanghs ghevangen in ernſtigh vaſten duyſterē karcker geſloten was. Tweirlē gedaen zijnde/ heeft haer ghevraeght; Vrouwe/ van wat conditie zijt ghy? Sy antwoorde: Ick ben eene Chriſtene. Waer op hy weder: Maer wat zijt ghy vrij geboren/ oft een ſlave? Sy daer tegē: Ick hebbe u geſeyt dat ick Chriſten ben. Maer IESVS Chriſtus, komende in deſe werelt heeft my van mijn ſonden verloſt. Aengaende mijn gheſlachte naer de wereit/ ick ben van edele ende vermaerde ouders.

Door Simeon Met.

Placaet tegen de Chriſtenen

Theodora voor den Rechter ontdeckt.

Sloeghe antwoorde.

Naer deſe vraghe ende antwoorde heeft den Rechter den Procureur vander ſtadt tot hem doen komen/ hem vragende: Luci/ hebt ghy eenige kennisſe van deſe Maghet Theodora? Ja ick/ ſeyde hy; ick weet inder waerheyt/ dat ſy van een doorluchtigh ende ſeer edel huys is. Den rechter dit hoorende/ heeft tot de H. Maghet ghe-ſeyt; En waerom hebdy gheweyghert te houwen/ als ghy van ſulck een edel ſtamme ghe-ſproten zijt? Sy antwoorde/ dat ſy 't ghelaten hadde uyt de liefde van IESVS Chriſtus, die in deſe verballende werelt ghekomen zijnde/ voor ſijn moeder een maghet ghekoren heeft; om ons te leeren dat hy een minnaer van ſuyverheyt was/ eñ dat hy ons van alle bederffenisſe verloſſen wilde; ons belovende een eeuwigh leven. Waerom hebbe ick voor my ghenomen/ ſterck ende ſtandt-vaſtigh in mijn ghe-

Waerom ſy maghet gebleven is.

loove

loove blijvende/den maeghdelijcken staet ooc totter doot toe/ ongeschent te bewaren. Den Rechter daer teghen; De Keyseren (seyde hy) hebben bevolen / dat ghy/die den maeghdelijcken staet bewaren wilt / even-wel de Goden offerhande doen sondt; oft dattien u alsoo onmenschelijck handele/ als het oyt inde werelt gheschiet is. Theodora antwoorde, na-dmael dat sy gheheelijck Gode toe-ghewijet/ ende beloeft was / dat het onmogelijck was/dat haer menschen die leste uytrecken konde: want seyde sy voorts, Ist per Gode aenghenaemer/dan sy-selven heel te offeren tot synen dienste ende doot belofte begheven? Den Rechter seyde: Hoort Theodora, gemerekt ghy van edel geslachte zijt/ick en wil u niet hardelijck handelen/ ten zy dat het aen u houde. Maer de Keysers hebben geordonneert en expresselijck bevolen hunne placaten gehoor te ghe ven/op den hals; soo moet ghy dan de Goden offerhande doen. Zy hoorende hem soo straffe woorden ghebruycken / seyde / dat hy soo het hem luste / wel haer lichaem ontleden / ende in stucken derlen konde; maer dat het gheloove soo in haren geest ingheprucht ja ingheprabeert was/ende het voornemen haers herten soo vast; Godt ghevestight / dat noch pijne / noch tooment / haer dat en soude doen laten: wel versekert / dat Godt alleen gheheel haer een beschermer wesen soude.

Den Rechter siende haer standtvast ende vasten stant/ vermaende haer noch eens / dat sy op haer selven achten wilde: dat hy om de ghetuyghenisse van den procureur van die stadt/over haer gegeven in 't goede/om haer edel geslachte wille/haer geen ongenuchte ter wereit den doen en wilde/indien sy haer teghen het bevel der Keyseren niet en stelde noch en strede. Maer sy volghende de haer eerste voornemen/ seyde / dat sy gheenen oorsprunck van eenighen edeldom en konde / dan Godt alleen / die haer in hare suyverheydt bewaren soude tot den laetsten snack des levens toe. Maer hoe? seyde den rechter tot dese Maghet; Acht ghy dien uwen Godt te zijn / die aen het Cruyce ghehanghen heeft? ghelooft ghy / dat hy u verlossen kan van die rasende ongenyghedt der boosdoenders / daer ghy ghelevert sult worden? Ja ick (seyde de heylighe Theodora,) ick hebbe dese heylighe verseekeringhe / dat die de doodt ghededen heeft onder Pontio Pilato / my bewaren sal van alle

perssche-

Dat Godt-ve-geeygent is/ en mach hem niet uytrocken worden.

Offert haer tot alle sorgmenten.

Schoone woorden des Rechters.

Groot betrouwen op Godt.

perschelen / daer ghy my mede kompt te dreyghen. Het welck den Rechter hoorende / vermaende haer tot meerder zedichepot van spreken / oft dat hy-se anders sins soude doen handelen als een onweerdighe verworpene slave. Ick ben te vreden / seyde de heylighe Theodora, te lijden d'alderswerste pijnen / die u sullen lusten my aen te doen. Ick offere mijn lichaem tot alle tormenten: want aengaende mijn ziele / die is nu in de handen Godts. Blijft stantvastich.

Den Rechter haer voornemen siende / seyde tot de beulen: Verblindt-se / op dat sy voordt-aen de lichtveerdighe niet en maecke; maer dat-se de Goden offerande doe. De H. Theodora andtwoorde / dat sy gheresedt was / om alle soorten van pijnen t'ontfanghen / eer sy de knien voor den afgoden; want sy niet meer dan eenen Godt en kende. Voordt voeghde sy noch dese woorden daer by; dat ghelijck hy Rechter vreesde onghehoorsaem te zijn aen den Keyser / ende de gramschap des selven op hem te haelen: dat hy met meerder reden Godts toorne vreesen moeste / aen wien sy teenemael toeghewijet was. Godt meer gehoorsaem dan den menschen.

Den Rechter ordineerde terstondt / dat-mense dry dagen in den karcker sluyten soude / om daer-en-tusschen haer te beraden / haer verklarende / dat hy-se soude doen sterven met eene seer vremde / schroomelijcke en schandelijcke doodt. De dry dagen over-ghepasseert zijnde / heeft hy-se voor hem doen brenghen / ende ghebruyckte tot haer dese woorden: Ick hebbe u om uwen edeldom dese gratie willen doen / dat ghy dry dagen hebben mooght / om u voornemen te veranderen. Ghy weet dat ghy laetstmael vervallen waer't in suicke sotternije / dat ghy niet en wist wat andtwoorde ghy my gaerst; nu meyne ick / dat ghy nu u voornemen verandert hebt: wel aen dan / doet offerhande aen de Goden sonder teghenspraeck / ende ick sal u op uwe vrije voeten stellen. En gheeft my gheen oorsaeck dat ick u qualijck handele; want ick benijde u om het ghesiachte daer ghy uyt ghesproten zijt. Sy wordt in den karcker gesloten. Vleyerije des Rechters.

De Heylighe Theodora gaf hem voor andtwoorde / dat sy vast bleef in haer voornemen / ende dat sy om de liefde Iesv *Christi*, waerachtighen prijser van het onbevleckt leven / haer gheloove noch voornemen veranderen en soude.

Alsdan

Sy wordt naer het bordeel verwesen. Haer ghebedt tot Godt.

Alsdan den Rechter schuymende van raserye/beval dat men se int bordeel gheweldelijck worpen soude; sy siende dat sy in den kupl van miserien vervallen was/ dede dit ghebedt: Heere/die alle verborghen saken doorsiet ende aenschouwt/ende kennisse houdt van alles/eer wy kennisse daer van crijgen; aenghesien dat ghy my tot heden toe bewaert hebt in suyverheydt/ende in mijnen maeghdom/doet soo veel dat ick niet verstracht en worde door dese/in wiens handen ick tegenwoordelijck ghelevert ben. Daer naer/soo sy nu het bordeel in-ghingh voeghde sy 't ghene nu volght: Ghy die den Vader zijt van onsen Heere IESVS Christus, helpt my/ende verloost my vande vuyle pooten van dese honden. Ghy die S. Peeter ghevangen geholpen ende bevrijt hebt van allen gewelt/bewaert my heden dat elck een weten mach/dat ick uwe dienaerisse ben.

Benouthept der H. Maghet.

Ghy soudt verwondert en verbaest geweest hebben te sien d'uytsinnichept van dese honden/die ontrent haer waren/vechtende onder malcanderen om dese proye als wolven/elck om 't eerst dat onnoosel schaepken te verscheuren/ende te verslinden. Maer tusschen sulck-een gevecht verwerkte onsen Heere een dienghdelijck jonckman/die aldaer onder het crijchs-volck was/ghekleet oock als een verderver/die aldereerst voort-quam. De H. Maghet niet wetende wat hy in sin hadde/liep herrewaerts/en derrewaers door den karcker/als verlozen/ meynende van IESVS Christus verlaten te zijn. Maer desen soldaet/Didymus ghenaemt/sprack haer aldus soetelijck aen: Vriendinne/en verslaet u over my niet/ al ben ick uytwendelijck als eenē wolf/gekleet als eenen fiel. Want ick verclare ú/dat ick door de gratie Godts soet ben als een schaep. Godt die eertijdts Abacuc ghesonden heeft inden kupl der leeuwen/om Daniel te versoecken ende te troosten/heeft my/onder 't deckscl van soldaet/gesonden om u te verlossen. Schept dan moedt/ ende treckt nu mijn kleederen aen/ende gaet soo hier uyt als een man. Ick sal alhier voor u borghe blijven. Sy synen raet volghende/cierde haer met de kleederen van desen crijchs-man/ende trock sijn leersen aen/ sijn helm/sijn sweert; ende in sulcker voeghen/ghingh in 't midden door den duysen hoop/die op haer wachteden/onbekent; ende ontquam soo de raserye van die boose menschen. Mar langh wachten/binnen komende/

Didymus tot haer verlossinge van Godt ghe-schickt.

Eerlijck bedroch door mans kleederen het prijckel van schendinghe ontgaen.

mende/eñ niet haer/maer alleē Didymum daer ſiende/ waerghden waer ſy ghebleven was? Hy antwoordde/dat niet te weten/dat Godt haer door mirakel verloſt hadde/uyt hunne clauwen. Hy lepdden hem terſtondt voor den Rechter/die hem veel vraghen ghedaen hebbende/ heeft doen onthalſen/ende ſyn lichaem in het vyer worpen. Didymus martelaer onthalſt.

Den heyligen Ambroſius verhaeldt oock eene dierghelijcke hiſtorie/die ick hier by-voeghe. Daer was (ſeydt hy) te Antiochien eene ſeer eerbare eenſamighe Maghet/die niet ghaerne beſocht en was. Maer hoe ſy haer meer verſtrock/hoe ſy meer onſtack de herten vande ongheſchickte menſchen door den naem van hare uytnemende ſchoonheydt. Alſoo ſy haer niet en konden ontdecken/om te brenghen tot hun quaedt voornemen/ſoo beſchuldichden ſy haer dat ſy Chriſtene was; ende maeckten dat ſy ghevanghen ende voor den Rechter ghebracht wierdt/om haer te doen verloochenen (indien ſy vermochten) eerſt het Chriſten gheloove/ dat ſy beleedt; om haer dies te lichtelijcker te beroouen vande gave der reynigheydt. Hy wiert ghehoordt/ ende ſy bevonden haer ſtandvaſtigh in het Chriſtelijck gheloove/ende begeerde om voor het ſelve te lyden alle tormenten ende pynen; ende ſoo eerbaer ende beſchaemt/dat ſy de mans niet en doorſte aenſien/ende dat ſy verſoet/als ſy meynde/dat ſy op haer ſaghen. Na eenighe propoſten die den Rechter met haer hadde/om haer te brenghen/om de goden offerhande te doen/ende ſiende dat het verlozen moepte was/beval hy/oft dat ſy offerhande ſoude doen/oft datmen haer ſoude leyden ter plaetſen daer de oneerlijcke vrouwen woonden. Ambroſ. de Virgin. Eerbaerheyt van S. Theodora.

De heylighe Maghet dit vonniſſe ontfanghen hebbende/beghonſt te peyſen/ende in haer-ſelven te ſeghen: O myn ziele/wat ſullen wy doen? wy komen heden ten ſtrijde; ende den vyandt wilt ons benemen oft de croone der reynigheydt/oft der martelien. Maer hy en ſal ons door de ghratie vanden Heere de croone der martelien niet nemen; want wy voor ſyne liefde ſullen ſterven: noch oock der reynigheydt; want hy ſal ons bewaren. Ende oft't lichaem eenige ſchande leedt/ ſoo en wort de reynigheydt niet verlozen/indien den wille daer in gheen conſent en gheeft. Sy wordt in een oneerlijck huys ghelepdt.

Hy

Sy leydden de Maghet tot die plaetse der onkuyschheyt/ alwaer de Maghet mocht verkracht / maer niet besmet worden: want op wat plaetse sy was / sy was eenen tempel Godts; ende in eene schandelycke plaetse en woydt de reynigheydt niet gheschendt / maer de reynigheydt vaeght upt d'onkuyschheydt der plaetsen / ende eyghent Gode die toe. Sy sloten het ommoosel aen in eene duyple plaetse; ende de hongherighe wolven quamen daer / om het selve te verscheuren ende te verslinden: sy heffende haer handen ende ooghen naer den hemel / als oft sy in een huys des ghebedts / ende niet in den winckel der onkuyschheydt hadde gheweest / beval haerselven aen onsen Heere / hem biddende dat hy haer wilde verlossen: ende aengesien hy hadde ghetemt de hongerighe leeuwen / om dat die Daniel niet en souden verslinden; ende Susanna verlost / om dat sy soude triompheren van die boose ouderlinghen; haer oock wilde verlossen van dit soo groot ende openbaer perijckel.

De Heylighe Maghet en hadde nauwelycks haer gebedt voleyndt / als sy in de kamer sagh komen eenen onghereghelden ende fellen soldaet. Sy beefde als sy hem sagh: want sy en konde hem niet weerstaen: noch sy en begheerde hem gheen consent te gheven tot achterdeel van haere reynigheyt. Maer als de simpele ende suyvere duyve meynde te vallen in de handen van desen gryp-voghel; soo seyde den soldaet tot haer: Suster / en vreest niet; want ick en ben hier niet ghekomen als vyandt / maer als broeder; niet om u te verderven / maer om u te behouden; bewaert ghy my / ende Godt sal u bewaren. Ick ben hier inne ghekomen als een overspeelder; ende indien ghy wilt / ick sal daer upt gaen als eenen martelaer. Laet ons manghelen van kleederen / ende de myne sullen u wel komen / ende d'uwe sullen my goedt zyn: ende soo wel d'eene als d'andere tot de veltdinghen Christi bequaem zyn. Myne kleederen sullen uwen maeghdom beschermen / ende d'uwe sullen my eenen waerachtighen soldaet van Christus maecken: ghy sult u wel bekleeden / ende ick sal my noch beter ontblooten; op dat den vervolgher my bekenne ende qualyck handele. Neemt ghy het habyt / dat het u bedecke / op dat ghy voor ghecene vrouwe bekent en woydt; ende gheeft my het uwe / op dat het my martelaer maecke: en twyffelt niet

De plaetse en maeckt haer niet vuyl.

Haer gebedt tot Godt.

Vreese van eenen soldaet.

niet te doen 'tgene dat ick van u begeere; noch en denckt niet/ om dat ghy upt dese plaetse gaet / dat Christus offerhande sal gbzeken; want ick offere my vooz u. Als hy dit sepde/ dede hy sijn krijchs-kleedt upt/ biddende de H. Maghet/ dat sy 't soude aendoen. (O macht ende kracht van het Chzisten gheloove! o kracht vande gratie/ ende geest van IESVS!) Den wolf ende 't lam/ den soldaet eñ de Maghet strijden in dese oneerbare plaetse / wie van hen beyden vooz Christus gemarteliseert soude wozden; ende sy wierden in 't eynde alle beyde ghemarteliseert/ gheliick wy hoozen sullen. Want de H. Maghet bemerckende dat dit eene sake van Godt gheschickt was/ vermangelde met den soldaet hare kleederen; eñ die in die oneerbare plaetse maeght ghekomen was / gingh daer weder maeght upt; sonder dat sy bekent wierde vande gene/ die aende deure verbeydden/ om haer te ont-eeren. Maer alsoo eenen anderen daer in gingh/ om sijne quade begeerte te volkomẽ/ meynende de Maget te vinden/ vont den soldaet; den welcken verslaghen ende verbaest zijnde/ meynde dat de vzouwe in eenen man verandert was/ ende bupten gaende/ verhaelde hy sijne medeghesellen wat hem overkomen was; vzeesende dat Christus, die veel wonderlijcke saken doet/ hen in vzouwen soude veranderen: tot dat den soldaet opentlijck bekende wat daer gheschiet was; ende dat hy met de Maget van kleederen ghemangelt hadde; om dat sy hare reynigheydt soude bewaren/ eñ behouden wozden: eñ dat hy in hare plaetse soude blijvẽ om als Chzisten te sterven. Sy leyden hem tot den Rechter / die hem dede dooden als een Chzisten/ bedziegher/ ende beschermer vande Maghet.

Hy gheeft haer sijne kleederen om d'oneere te ontgaen.

Hy wozdt ter doodt verwesen.

Als de H. Maghet het vonnisse des doodts hoozde/ dat teghen haren verlosser gegeven was; niet konnende verdzagen/ dat hy om haren wille soude sterven/ ende sy levende blijven; soo presenteerde sy haer dooz Godts ingeven/ ende dooz sijne liefde ontsteken zijnde/ tot der doot: gingh haestelijcken ter plaetsen der martelien/ ende sepde tot hem: Dienaer van IESVS Christus, ghy doet meer dan ick begheere/ dat ghy soudt doen. Ick hebbe u verkozen vooz beschermer van mijne reynigheyt/ ende niet als bozge van mijne doot. Als daer perijckel is van mijne eere / soo hebbe ick uwen bystant van doen; indien sy bloedt begeeren / ick hebbe waer-mede betalen; ick en hebbe uwe bozge niet van doen. Ick vliede d'oneere/

S. Theodora presenteert haer totter doodt.

ende niet de martelie: ick verandere het kleedt/ eñ niet het gheloove: indien ghy voor my sterft/ ghy en doet my gheene weldaedt/ maer schade. Den H. soldaedt andtwoorde: Ick ben ter doodt verwesen/ O bruyt van IESVS Christus, ende niet ghy: waeromme soudemen twee levens gheven? een is genoegh: den Rechter my verwijsende/ heeft u ontslagen. Aldus streden dese twee Heyligen/ den soldaet ende de Maghet: ende in't eynde verwonnen sy beyde: want sy wierden beyde onthooft: eñ hunne zielen/ verlatende de lichamen in't bloedt swemmende/ vloghen na den hemel/ om met de glorie ghecroont te worden.

Sy worden beyde onthooft.

Palladius Hist. Lauf. cap. 148. *ex libro Hippolyti.* Den boeck van Hippolytus ten tijde der Apostelen gheschreven.

Diergelijcke historie wordt ock van Palladius verhaelt. Te Corinthen (segt hy) was eene seer edele ende schoone Maget/ die een deughdelijck leven leydde. Dese hebben sy in dien tijdt beticht by den Rechter/ dat sy quaedt sepde van de Keysers/ ende van de afgodts-beelden. Dese baet-soeckers hielen den boosen Rechter voor hare schoonheyt: want hy met eene rasende liefde tot vrouwen bevanghen was: hy ontsingh met onkuysche ghedachten tot vrouwen hunne lasteringhe: maer als sy nu voor den boosen mensch ghebracht was/ is hy noch veel meer met eene rasende begeerlijckheyt bevanghen gheworden. Maer als hy met alle de instrumenten/ die hy teghen haer ghebruyckte/ dese goddelijcke dochter niet en konde tot sijnen wille brenghen/ soo heeft hy haer seer doen pijnighen. Ende als hy hier mede ock niet en voorderde (want hy haer van de belijdenisse Christi niet en konde trecken) heeft hy wreedelijck teghen haer geraeft: ende haer niet over-ghelevert tot de pijnen der tormenten; maer heeft die suyvere Maghet doen stellen in een bordeel/ eñ tot den bordeel-houwer gesepdt: Neemt dese dochter/ ende brenght my van haer alle daghe dry penningē. Hy hakende na het gout van het ruyle werc/ leverde haer over tot alle grouwelijcke boosheyt aen alle de gene die se begeerdē. De oncuysche roffianen dit vernemende/ quamen derwaerts/ eñ gaven hem den loon om hun oneerlijck werck te bedrijven. Maer de alder-eerbaerste Maget sepde tot hen: Ick hebbe een sweeringe in die verborgen plaetse/ die wonderlijck seer stinckt/ ende ick vreese dat ghy daerom van my eenen aftreck mooght krijghen; geeft my dan weynich dagen vry/ ende dan suldy my mogen gebruycken/ ock voor niet. Met

Sy worden ghestelt in 't bordeel.

Sy bedrieght de hoereerders met eenen fijnen treck.

dese

HET LEVEN VANDE H. LIDVWINA MAGHET.

14. APRI. A. 1433.

Beschreven door Ioan. Brugman.

ANgesien dat d'ellenden van't leven der menschen soo veel ende groot zijn/ eñ dat de verduldighept soo noodigh is om die te verdragen; soo sal 't seer goedt ende wel ten propooste wesen/ dat wp beschrijf ven 't leven van de heplighe Maghet Liduwina: want sp is eene waerachtighe voorbeeldinghe gheweest van eene langhe doodt in hare sieckten ende pijnen/ die sp gheleden heeft/ een seltsaem eñ sonderlingh exempel van verduldighept/ ende eene overghevinghe inden wille des Heeren.

Het vader landt van Liduvvina.

Dese Maget was geborē in het Graef-schap van Hollant van arme onders/ maer deughdelijcke/ die vrienden Godts waren. Haren vader was ghenaemt Petrus/ eñ hare moeder Petronella; vande welcke na acht sonen die sp hadden ghehadt/ Liduwina wiert ghebozen: welcke van haer geboorte af scheen van Godt verkozen ende bemint te zijn: want zijnde maer seven jaren oudt ende seer schoon/ begonst sp den Heere hare ziele eñ lichaem toe te eyghenen/ ende te laten varen de tijdt-kortinghen ende ghenuchten van d'andere dochterkens haers ghelijcke: als sp nu twaelf jaren oudt was/ ende haren vader haer wilde houwelijcken/ ghemerckt sp van veel ten houwelijck gheeyscht wierdt om hare schoone gaven die sp hadde/ soo bleef sp volstandigh/ ende ontsloegh haren vader vande moeyte; hem te kennen ghevende/ dat sp geenen sterffelijcken man trouwen en soude: ende indien men haer gheweldt aen dede/ dat sp onsen Heere bidden soude/ dat hy haer soo leelijck wilde maken/ dat haer niemant en soude begheeren/ noch op haer aensicht sien. Hier mede lieten haer hare ouders met vreden/ ende Godt nam haer tot sijnen laste/

Seven jaren oudt zijnde offertse haer den Heere.

Sy en begheert met te houwelijcken.

om haer te volmaecken / ende te oeffenen met de pÿnen ende ongheballen / ende haer in sÿne kercke te stellen voor eene patroonersse van verduldighepdt ende volherdinghe in sÿne liefde.

Als sp nu ontrent vÿfthien jaren oudt was / ende op eenen winterschē dagh stont eñ sagh / hoe d'andere dochteren over het ps liepen (na de ghewoonte vanden lande) soo vieleene van die op haer; soo dat sp op het ps nederviel / ende door den val eene ribbe brack: waer upt haer veel ende vreeselÿcke ongheballen overquamen / gelÿck wp hier na sullen seggben: want de medecÿnen eñ chirurghÿnen deden al verloren arbepdt; ende hare arme ouders verdeden het luttel goets dat sp hadden / om haer te doen gheneesen: maer haer overquamen soo veel ongeballen d'een voor / ende d'ander na / dat het ongeloovelÿck schÿnt te zÿn / dat 't lichaem van een menschе die soude konnen verdraghen; 't en hadde geweest dat de hant des Heeren (die haer die toesont) haer hadde bewaert / ende haer 't leven onder soo veel vooden behouden. Men konde wel bemercken / dat sp by mirakel leefde; want sp en at op 30. jaren soo veel broodts niet / als een gheson menschе op dzp daghen soude gheten hebben; noch sp en slieb op alle desen tÿdt niet soo langhe / als een gheson menschе op dzp daghen soude behoozen te slapen: ende hoemen meer meesterde / hoe sp haer qualÿcker bevont: ende hoe wel dat sp de medecÿnen nam / om dat het niet en soude schÿnen / dat sp Godt wilde tenteren; nochtans wist sp wel / dat die haer niet en souden helpen / ende dat sÿne machtighe handt alleen / die 't haer toesondt / haer konde gheneesen. Sp konde qualÿck eenigh lidt verroeren / sp sleppte haer lichaem cruppende op handen ende voeten: sp en konde niet eten dat haer wel beviel: maer gheliick de bevruchte vrouwen vremde lusten hebben / soo creegh sp lust om te drincken stil-staende water: sp en konde niet slapen: ende hier na quam haer een gheswil in haer binnenste / upt welcke quamen soo veel groote ende schroomelÿcke lupsen / dat niemandt haer sonder grouwel ende medelÿden en konde aensien; niettemin al waren die soo leelÿck / nochtans en stoncken sp niet. Sp wierdt ghesiaghen met het vper van S. Antonius, ende teirde haer upt tot de beenderen toe; haren rechten erm ende schoudere was heel verrot ende gheschepden vanden

Sp breeckt een ribbe ende wordt ongeballigh.

Sp en eet in 30. jaren soo veel niet / als een ghesondt mensch op dzp daghen soude eten.

Hare groote sieckten eñ ongheballigh pdt.

vanden lichame: haer hoofdt was gequelt met soo grouwelijcke pijnen / oft daer naghelen dooz-ghesteken hadden tot het booz-hoofdt ende wijnbzauwen toe; hare ooghen / hare tanden / hare keele / eñ bykans elck lidt hadde verschepden ende besondere pijnen : sp wierdt soo veel bloedts quijt upt haren mondt / upt haren neuse / dooz hare oozen / ja oock upt hare ooghen / dat een ieghelijck verwondert was: sp spouwde upt haren mondt soo veel roodt waters / dat twee mannen qualijck konden dzagen het ghene dat sp op een maent hadde upt gespogen. Wat sal ick seggen van de wonden ende pijne vande loose en lever / van den steen / ende van haer inghewant / dat haer uptquam / ende sp booz hare ooghen sagh ? wat van de kozts en / die haer ghedurighlijcken quelden? om dat daer in gheheel haer lichaem niet een lidt en soude zijn / dat niet ghequelt ende beschadight en soude zijn met sijne epghene ende besondere pijne. Met dit leben (indien het een leven ende niet beter eene langhe ende deirlijcke doodt en moet ghenoemt wozden) leefde dese H. Maghet achtendertigh jaren arm / alleen / verlaten / ende niet wetende tot wien haer keeren / dan tot den selven Heere die haer benauwde / ende haer alleen konde vertroosten. Ende om haer meer te bepzoeven ende te supveren / gelijck een pser in den fozneps e / bp dese onghevallen quamen noch andere : want alsoo sp van doen hadde wat smouts van eenen capoen / tot een plaester diemen booz haer moeste maken / ende sp het selve booz eene aelmoesse badt aen een rijck man / die veel capoenen berept hadde tot een maeltijdt, soo wepgherde hp 't haer te gheven; hoe wel dat al het ghevogelte / dat hp berept hadde / ghevonden wierdt verrot te zijn op den dach van de maeltijdt. Andere ooc niet min onbeleeft eñ wzeet verbolghden haer / haer houdende booz eene bedziegherisse / toovenaerisse / ende eene vzouwe van quaet leven: ende het ghene dat het alderswaerste is / onsen Heere ontrock haer somwijlen sijne handt / ende liet haer in dese zee van tozmenten sonder troost / ghelijck een schip sonder stierman ende roer. Op d'eerste vier jaren / ghelijck sp eene swacke vzouw-persoone was met ongeloovelijcke benauwtheden ende pijnen der herten : ende alsoo de vzouwelijcke kranckheydt eenighe verlichtinghe soeckt in soo groote pijnen / soo en vont sp die niet; tot dat Godt tot haer sont eenen eerweerdighen Pziester ghenaemt Joannes Por.

Sp leeft 38. jaren in dit ellendigh leben.

Sp wozdt valschelijck ghelastert.

Wesen besocht haer / ende verklaerde haer/dat sy in dit leven gheenen anderen troost en konde vinden / dan inde aendachtighe ende gheduricghe overpeysinghe van de bittere pijnen/ die den Sone Godts gheleden heeft aen het Cruys voor onse sonden : ende daerom vermaende hy haer/dat sy soude laten varen alle ghemeynsaemheydt ende hanteringhen van andere vrouwen; ende dat sy haer soude bekommeren met dickwijls/te overpeysen de tormenten/ die de heylighe Martelaren om den naem van Christus hadden gheleden/ ende hoe sy versaeckt hadden de rijckdommen / wellusten / ende alle ydelheden der wereldt/ ende Christo alleen hadden aenghehanghen / die alle hun goedt was / ende de rijckdommen/ goederen, eere/ende blijdschappen/die sy door desen middel hadden verworven : ende aldermeest dat sy soude overpeysen dagh ende nacht de tormenten vanden Coninck / ende de glorie van alle de Martelaren ; ende dat sy altoos soude ghevestight zijn aen sijn Cruys/ ende in sijn herte/dat met liefde ontsteken zijnde/ soo veel voor onse sonden heeft gheleden. Hy brocht haer oock het H. Sacrament;ende als hy het haer gaf/ seyde hy tot haer:Tot noch toe hebbe ick u vermaendt/ dat ghy altoos soudt ghedachtigh wesen het lijden van Christus onsen Verlosser ; nu kompt hy u selver besoecken/ende vertroosten. De H. Maget dese woorden hoorende/ begonst veel tranen te storten/ het welck vijfthien daghen lanck duerde sonder dat sy die konde wederhouden : ende haer benauwt herte wierdt soo versterckt eñ vertroost/dat sy van doen voordt-aen anders van Godt niet en begheerde / dan dat hy hare pijnen soude vermeerderen.

Het lijden Christi ende der Martelaren eene remedie in sieckten.

Sy ontfanght het H. Sacrament met veel tranen.

Op eenen tijdt / als daer in dit landt eene pestilentie regneerde;biddende onsen Heere/dat hy als een goedertieren vader sijne gramschap van dat volck wilde keeren/ welcke al waren t' sondaren / nochtans sijne kinderen waren / eñ dat hy hen wilde kastijden; soo besocht haer onsen Heere met twee wonden / d'eene in de kele / ende d'andere op de sijde van 't herte ; ende begheerende de derde ter eeren van de alder-heylichste Wijvuldicheydt/ kreegh sy eene onder het deckscl van de ooghe/ van welcke de twee sloten/eñ de derde behiel sy gheheel haer leven. Al was de verduldicheydt van Liduwina groot/ soo en was hare liefde niet minder ; die sy wel bewees

Sy wordt in dry plaetsen ghewont.

bewees tot hare moeder ende den armen. Want alsoo hare moeder in haer doodt-bedde lagh / ende seer benauwt zynde/hare dochter badt/dat sy Godt voor haer wilde bidden; aenghesien sy alsoo gherust eñ met goedt betrouwen soude sterven: soo antwoorde sy/dat sy haer gaf ende schonck alle den arbeydt/pynen/ wonden/tormenten/waken/ ghebeden ende deughdelycke oeffeninghen/die sy tot dien ooghenblick toe hadde gheleden: eñ hare moeder Petronelle stierf seer blydelyck met dese gifte/die hare dochter haer hadde ghedaen. Maer de H. dochter latende haer voor-staen / dat sy op een nieuw moeste wercken / om dat sy haer goet aen hare moeder hadde ghegheven; socht eenen dicken riem oft gordel / ghemaeckt van peerts-hayr/die wel rouw was/ ende hier mede gorde sy haer slap ende upt-gheteirt lichaem/ ende droegh dien tot dat sy stierf.

Sy gheeft hare moeder alle hare verdiensten.

Sy bewees dese liefde ook tot den armen; want alsoo hare moeder haer hadde achter-ghelaten sommigen hups-raedt/soo vercocht sy den selven/ende gaf den armen 't gelt; ende dit dede sy ook met 't ghene dat het devoot volck haer gaf/'t welck sy den behoeftighen upt-deylde/al was sy 't die 't meest van allen behoefde/ende d'armste was: want hoe-wel de H. Maghet verborgen ende ghestreckt lagh op haer arm beddeken / ende was ghelyck een tafel der pynen/ ende upt het ghesichte der werelt; nochtans het schynsel van soo veel upt-nemende deughden ontdeckte / ende openbaerde haer voor de Godt-vruchtige menschen/die quamen sien dit schouwspel van onse kranckheydt/ ende menschelycke ellende/ die soo onthaelt ende ghetoeft was van Godt. Margarita Gravinne van Hollandt quam haer besoecken/ ende was verwondert te sien in soo groote armoede eñ verlatinghe des lichaems/ soo grooten schat ende hemelschen gheest. Joannes Hertoghe van Beyeren quam som-wylen onbekent / ende gaf haer te kennen saken syne conscientie aengaende; ende daer quamen ook andere treffelycke personagien/ ende hielpen haer met hunne aelmoessen/ die sy (soo wy ghesept hebben) upt-deylde onder d'armen. Het was eene wonderlycke sake te sien eene vrouwe soo over-vallen van pynen eñ weedommen / soo cleyne sorghe voor haer-selven draghende/ende haer vergetende; ende nochtans soo sorghvuldigh voor de noodsakelyckheden van andere. Sy

Sy gheeft den armen al dat sy heeft.

was sorghvuldigh om de weduwen ende weesen/ vremdelinghen ende siecken by te staen / ende upt desen armen / clepnen/ ende ellendighen hoeck voor-sagh ende hielp sy de noodsakelijckheden van veel menschen; ende onsen Heere vereerde haer dickwijls door mirakel. Haer wierdt ghegheven een vierendeel van eene koe/ om onder den armen te deylen; sy dede dat sieden/ende bedeylen onder dertigh huys-ghesinnen: maer den pot bleef vol ende onghemindert. Daer was eene arme vrouwe/ die ghequelt was met de vallende sieckte: aen de welcke sy wat wijns gaf; waer-mede sy hare drooghe ende ghecloven lippen pleegh nat te maken/ ende het vatken daer den selven inne was/ wiert verbult met seer goeden wijn. Eenen haren broeder ghenaemt Guilliam stierf/ belast met kinderen ende schulden. Liduwina socht eenighe aelmoessen om de schulden te betalen; sy dede die in eene borse / ende seyde tot eenen haren neve / dat hy daer upt soude nemen soo veel gelts als hy van doen hadde / om de schulden van haren broeder te betalen. De schulden wierden upt de borse betaelt/ende hoe-wel sy inde borse maer acht ponden ghedaen en hadde; nochtans schoten daer meer als viertigh ponden over/ die Liduwina alle dede gheven aen andere armen: ende daerom noemde sy dese borse/ de borse Godts. Op andere tijden wierdt sy mirakeleuselijck vanden hemel voorsien. Ende ter-wijlen dat haren vader Peeter noch leefde/ al-was hy seer arm ende onghevalligh/ nochtans en wilde hy niet hebben vande aelmoessen / die aen sijne dochter ghesonden wierden / seghghende / dat het waren verdiensten van maeghschap ende bloedt. Maer door dese onthoudinghe voor-sagh Godt hem/ eñ hy wierdt onder-houden door de mildtheydt van Guilielmus Grave van Hollandt / die hem jaerlijckx gaf 't ghene hy van doen hadde.

Het vleesch ende wijn en vermindert niet.

De borse Godts is altijdt vol.

Liduwina was seer oodmoedigh / bekennende hare clepne ghebreken/ die groot achtende/ haer een iegelijck onder-worpende / ende begheerende clepn gheacht te worden. Den Heere gaf haer oorsaken om te verdienen/ sonderlinghe met eene huys-vrouwe van haren broeder/ die qualijck ghemaniert/ clap-achtigh/ ende ongetijdigh was: ende met eene andere haers ghelijcke/ die tot haer veel spijtighe ende onnutte woorden seyde: ja haer oock in 't aensicht spouwde; waer door de H. dochter haer

Hare groote verduldighheydt in onghelijck.

gheensins

gheensins en beroerde. Men vraeghde haer / waerom sy soo veel van haer verdroegh? Sy antwoorde: Om haer met mijne verduldigheydt te verbeteren: ende om dat sulcke lieden stoffe van deught gheven aende ghene die 't van doen hebben / oock uyt vreese van hen gheen oorsake van meerder raserije ende beroerte te geven. Sy hadde eenen grooten af-keer vande ghene die murmureerden / sy vermaende de Religieusen dat sy ghehoorsaem souden wesen / aengesien dat de ghehoorsaemheydt grooten loon van Godt verwerft; eñ dat Godt / om ons de selve te leeren / mensch ghewordẽ was / ende was ghehoorsaem tot de doodt des Cruys toe. Sy leerde oock / dat de plaetse den mensch niet altoos heylich en maeckt / om dat hy / waer hy oock gaet / altoos sy-selven mede-draeght; eñ dat haer niet goet en dochtē te zijn de veranderingen van eenige Religieusen / die sy veroorsaeckt ende ghedaen hadden met hunnen eygen wille. De wereltsche vermaende sy tot de vreese des Heeren / ende tot onderhoudinghe sijnder ghebooden ende der heyligher Kercken: de vrouwen ende ambachtslieden / dat sy nopt ledigh en souden zijn; aenghesien de ledigheyt eenen grooten strick des duyvels is / om de zielen te vanghen. Sy was soo wel te vreden met hare armoede eñ ellende / dat haer cleyn huysken haer docht te wesen een Coninckelijck paleys; het hayren cleedt eenen kostelijcken gordel; haer rotte sweiringhen juweelen; de pijnen wellusten; de tranen een lecker gherechte; ende de wormen die uyt haer lichaem quamen / peirlen ende kostelijcke jonsten Godts. Haer wiert ghevraeght oft sy hadde 't ghene haer noodigh was om te leven; sy andwoorde dat haer overschoot. Die hare armoede wisten / seyden hier op: Hoe kont ghy dat seggen? Sy seyde: Hem schiet ghenoech over / die te vreden is met 't ghene dat hy heeft.

Vermaninghen aen verscheyden persoonen by haer ghedaen.

Maer wat wonder is 't dat sy / die soo gheholpen eñ onderhouden was van Godt / van de doornen rooſen pluckte / ende van pijnen ende wercdommen vernoeginghen? Sy verkeerde seer ghedurighlijck / ghemeynsaemlijck / ende vriendelijck met haren Enghel haren bewaerder; hy openbaerde haer dickwijls; hy verblijdde haer alleen met sijn gesichte / eñ verdreef de duysternissen van haer benauwt herte: eñ sy-selve seyde / dat de meeste tormenten haer licht waren / ende die niet en ghevoelde / als

Sy is ghemeynsaem met haren Enghel harē bewaerder.

als sy 't aensicht vanden Enghel sagh. Wat sal dan zijn het aenschijn van Godt? Hy openbaerde haer veel verborghen ende toe-komende dinghen: hy droegh haer somwijlen inden gheest te Jerusalem/ om dat sy soude sien eñ aen-bidden die HH. plaetsen/ gheheylight door het lijdē van Christus onsen Saligh-maker. Hy toonde haer d'eeuweghe pijnen/ die de verdoemde/ende de zielen in't vaghevyer lijden op eenen gesetten eñ verschepden tijdt (na de mate van hunne schulden) tot welcke dese H. Maget seer devoot was; ende sy leedt in haren persoone groote tormenten om sommighe te verlossen / die haer vertoont oft bevolen wierden/ welcke haer daer na bedanckten. Boven den Enghel haren bewaerder openbaerden haer veel andere Enghelen in menschelijcke ghedaente: sy spraack met hen / ende noemde hen met hunnen naem: eñ sy verclaerden haer / wiens bewaerders sy waren. Den Heere der Enghelen selve was haer jonstigh in sy-selven/ende druckte in haer sijne Goddelijcke wonden; op dat de ghene die in haer lichaem leedt soo veel eñ groote pijnen / eñ in hare ziele inwendelijck ghevoelde de pijnen die haren soeten bruydegom gheleden hadde in sijn alder-heylighste lijden/ soude met uytwendighe teeckenen ende wonden meer na 't leven vertoonen de selve passie des Heeren. Maer om dat sy oodtmoedigh was/ eñ vreesde dat die uytwendige wonden souden moghen oorsake zijn van eenighe inwendige pdelheyt eñ glorie voor 't volck/ soo badt sy onsen Heere/ dat hy wilde wech-nemen d'uytwendighe teeckenen/ en binnen in haer herte laten de pijnen van die wonden/ om dat sy alsoo soude ghenieten de vrucht ende glorie van 't Cruys/ende ontslaghen zijn van den lof ende ydele glorie; eñ dit gebeurde in't 17. jaer vā hare kranckheyt.

Haer openbaren veel andere Enghelen.

Onsen Heere druckt in haer sijne heylighe wonden.

Sy ontfanght den bloemekrans van onsen Heere.

Onsen Heere openbaerde haer op eenen anderē tijdt/ ende brocht haer eenen krans van bloemen / hoe-wel den selven niet volmaeckt en was: maer daer ghebrack een deel aen om heel volkomen te zijn: ende hy seyde tot haer: Dochter/ het betaemt dat desen krans volmaeckt zy. Daer quamen vier soldaten in haer huys/ sy spraken haer qualijck aen / ende tracteerden haer noch qualijcker; sy namen 't haer al/ tot haer deckscl van haer bedde/ende quetsten haer: ende hier mede wiert den krans volkomen/ dien sy inde handen van Christus hadde gesien. Sommighe / die haer besochten / bemerckten / dat

dat sy van Godt besocht ende vertroost wierdt: ende soo-men 't haer seyde / andtwoorde sy: Broeders / 't is waer/dat het hondeken Liduwina niet langhe en soude konnen leven sonder de broxkens / die ghevallen zijn van de tafel van mijnen Heere.

Eenen haren broeder stierf / ende sy was seer droeve om sijne doodt; welcke droefheydt haer dede verliesen eenighe onthalinghen ende hemelsche ghenuchten die sy hadde: dit wiert eenen H. Eremyt gheopenbaert / ende hy waerschouwde dat de heyligbe Liduvvina: waerom sy / als haren vader stierf / soo droeve niet en was. Waer upt-men bemerckt / hoe suyver den Heere sijne dienaers wilt hebbē van alle onvolmaeckte ende overtollighe gheneghentheden / hoe-wel dat sy oock natuerlijck zijn / ghelijck is de doodt van sijnen eyghen broeder.

Onsen Heere verlichtede haer oock met de gave der prophetijen; ende sy wiste wat sy in hun herte verborghen hadden die tot haer quamen / al oft sy 't in hunne herten hadde ghelesen. Daer waren inde havene sommighe schepen om af te varen: sy raedde eenen schipper / die haer quam besoecken / dat hy dien dagh niet t'schepe en soude gaen / al waer 't dat d'andere af-staken. D'andere voeren upt de havene / met den anderen gheckende / om dat hy soo goeden tijt liet voor-by-gaen om te varen: maer sy vielen in handen vande zee-roobers / die hen beroofden: eñ den anderen voer upt de havene des anderen daeghs; eñ sijne repse sonder schade volbracht hebbende / quam wel geladen t' huys. Sy gaf te kennen eene vrouwe / die eene eerlijcke vrouwe wilde zijn / dat sy oneerlijck leefde: ende sy openbaerde aen eenen grooten Heere in 't heymelijck groote sonden / die hy gedaen hadde; ende hy bekende eñ bewcende die / ende beterde sijn leven. Daer quamen tot de H. Maget verschepdē personen om hulpe te begheeren van hunne onghevallen. Onder andere quam eenen Regulier / ende seyde tot haer; dat sy Godt soude bidden / dat hy van hem wilde nemen 't ghene dat hem meest in hem mis-haeghde / ende sijne saligheyt belettede. Desen Regulier hadde eene schoone / clare ende klinckende stemme / eñ songh met eene ijdele glorie: terstont als Liduvvina voor hem badt / soo wiert hy heesch ende sonder stemme. Hy en wiste niet van waer hem dese heeschept quam; hy dede hem meesteren: maer als den

Sy heeft de gratie der prophetijen.

Eenen Regulier wordt heesch int singhen om sijne ydele glorie.

den medecijn wiste/ wat daer gheschiedt was tusschen hem ende Liduwina / seyde hy: Indien 't alsoo is/ soo moghen Hippocrates ende Galenus dese ghenesinghe wel verlaten.

Sy wierdt dickwijls op-getrocken in den gheest: ende het ghebeurde eens/ dat by haer was een kleyn kaffoir met vyer / ende sy verbrande haer vleesch ende een deel van eene ribbe: ende die by haer waren / wierden 't teer ghewaer dan sy 't ghevoelde. De ure van hare doodt wierdt haer gheopenbaert: ende om haer te beter tot de selve te bereyden/ badt sy vergiffenisse aen de gene die by haer waren/ indien sy hen in eenighe sake vertoynt hadde. Op den Paesch-avont openbaerde in haer camer Iesvs Christus, ende sijne alder-heylichste Moeder met den choor der Apostelen. Christus onsen Heere vertroostede haer / ende salfde haer lichaem met eene kostelijcke salve/ die soo wel rieckende was/ dat sy des anderen daeghs van haer gaf eenen hemelschen geur. Op den derden Paesch-dagh badt sy/ dat-men haer alleen laten soude met een kleyn kindt/ dat van haer maeghschap was; ende begaf haer tot een diep ghebedt/ vriendelijcken met den Heere spreckende; ende hare pijnen vermeerderden soo/ sonderlinghe de pijne der borste/ dat sy niet meer en vermochte. Sy kreegh eene brakinghe/ door welcke sy upt-wierp een deel der galle; ende doen quamen eenighe persoonen van de ghene die ghemeynlijck by haer waren/ ende haren biecht-vader/ die van 't kindt gheroepen waren/ in haer kamerken; en vonden haer doodt/ ende ghegordt met dien straffen gordel van peerdts-hayr; door welcken daer nae de duyvelen upt de lichamen verdreven wierden.

Christus met de Heylighen komt by haer en troost haer.

Sy sterft.

Haren gordel verdrijft de duyvelen.

Daer gheschiedden op verscheyden plaetsen openbaringhen van hare glorie/ ende van de heerlijcke ontfanghenisse / met welcke hare ziele ontfanghen hadde gheweest in 't hemelsch hof der Heylighen. Sy hadde langhen tijdt voor haer overlijden van den voorseyden Heere Joannes haren biecht-vader begheert/ dat hy niet en soude ghedooghen / dat-men haer lichaem naer haer doodt op de aerde langh soude laten blijven: maer dat hy haer terstondt soude doen kleeden / ende op de maniere als sy hem hadde belast / begraven. 't Welck soo hy seer geerne wilde doen / hebben de regeerders der stadt 't selve met ghewelt belet/ die hy niet en konde weder-

derstaen.

derstaen. Sy hebben hem verboden op de verbeurte van alle sijn goedt / ende van sijn lijf te verliesen / dat hy-se van de plaetse niet en soude laten wech draghen. Soo is haer lichaem tot den morghenstondt op den woensdach blijven ligghen / op de ghewoonelijcke maniere ghekleet / ende in een kiste ghelept. Sy hebben haer doodt lichaem gestelt ter plaetse daer sy by naer twintigh jaren in haer leven gheleghen hadde. Dit weerdich lichaem is gekleet ghewees op de maniere van de geestelijcke Religieusen / te weten / met eenen wollen rock / die met eenen hayzen riem ghegort was / ghelijck sy in haer leven op haer bloot lichaem ghewoon was te draghen : daer naer is op haer hoofdt gheset eenen ronden hoet / oft een ronde mijter van francijn ghemaeckt ; waer op in 't ronde de glorieuse namen van IESVS eñ MARIA met swarten inckt waren gheschreven : daer by waren oock gheschildert veel herten / die met schichten ende pijlen waren doorschoten. Toerustinghe haers lichaems tot de begravenisse.

Alle dese dinghen tot hare begravenisse noodelijck / hadde sy veel jaren te voren gereedt ghemaeckt : ende denckende altijdt op de doodt / heeft de selve by haer bewaert / volgende het seggen van den Prophect : Bereydt u ô Israel, om uwen Heere te gemoet te gaen : want den Heere sal komen / ende hy en sal niet vertoeven / met een ieghelijck loon naer wercken te gheven. Onder haer hooft (soo sy oock hadde begheert) isser een seker sacxken ghelept / ghevult met haere bloedighe tranen / die seer lieffelijck warē rieckende / de welcke sy roosen pleegh te noemen / die sy upt hare ooghen door eene groote liefde ende berouw des herten hadde ghestort. Dese tranen die metter tijdt upt hare ooghen waren ghevloyt / ende op haer kaken gheronnen / heeft Heer Jan haren biechtvader met haer andere verschc tranen gewepckt / saecht ghemaeckt / ende soo af-ghecrabt ; ende in een sacxken seer neerstelijck vergadert / die hy by hem in een suyver kistken heeft bewaert. *Amos* 4. Heeft bloedighe tranen vergadert in een sacxken.

Dese alder-oodtmoedighste Maghet hadde voorsept / dat sy als andere menschen met seer groote pijnen soude sterven ; ende dat ten tijde van haer doodt gheen mirakelen en souden gheschieden ; het welck soo oock is gheschiedt. Maer nochtans om dat Godt almachtigh de groote pijne ende den arbeyt van sijne arme ende oodtmoedighe dienst-maghet niet en soude schijnen vergeten te hebben ; ende om dat hare loffelijcke patientie den

menschen

menschen niet en soude onbekent blijven; soo heeft het hem belieft den menschen met waerachtighe teeckenen te thoonen / hoe seer dese Maghet is blinckende in den hemel. Want haer maeghdelijck aenschijn/'t welck was schouwende alle mannelijck ghesicht / om dat-se aen haren hemelschen bruydegom veel suyverder soude schijnen/ en gaf gheen doodelijck ghesichte oft schroom van hem; maer was soo claer ende wit-blinckende/ al oft het met wel-rieckende olie ende costelijcken balsem hadde bestreken gheweest; soo dat dit het aenschijn van eenen ghestorven / oft van eenen begraven mensch niet en vergheleeck; maer scheen het aenschijn van een levendigh glorieus mensch te wesen.

Haer aenschijn blinckt naer haer doodt.

Den boven-vermelden Heere Jan hadde dry natuerlijcke susters /die met noch sommighe andere heerlijcke vrouwen dit weerdigh lichaem bewaerden. Dese zijn alle-gader / alleenlijck van haer ghesichte ende teghenwoordighepdt met sulck-eene liefelijckhepdt verbult geweest/dat sy allen den tijdt/dien sy daer waren (te weten van haer af-lijvighepdt tot hare begravenisse toe) noch hongher/ noch dorst/ noch vaeck en hadden.

Sy versaet door hare teghenwoordighept dry persoonen.

Nu men wiste dat-se doodt was / ende dat de mare van haer glorieus lichaem wijdt ende vreedt verspreyt was; soo isser sulcken toe-loop van volck tot 't selve gheweest / dat het tot den midder-nacht toe duerde; soo langh als sy boven de aerde onbegraven lagh: soo datter van diversche sieden ende dorpen/ als van Rotterdam/Delft/Leyden/den Vruel/ ende van meer andere om-ligghende plaetsen soo veel menschen / om dit heyligh lichaem te sien/ ghekomen zijn; dat haer seker ghetal over veel duysenden niet mogheliick en is te kennen te gheven; want de kinderen van dry ende vier jaren met sulck-eene yverighepdt ende affectie derwaerts hebben gheloopen/ dat sy oude lieden tot het besoecken van dese HH. Reliquien hebben verweckt. Dese Maget hadde moghen segghen / waer 't dat-se ghelooft hadde: Laet de cleyn kinderen tot my komen; vvant alsulcken behoort dat rijcke Godts toe. *Marc.* 10.

Groote affectie ende toe-loop tot hare Reliquien.

Na dat dit volck in 't huys/ daer het heyligh lichaem was/ghekomen was: ende om dat de kinderen te cleyn waren/ende het H. lichaem over het volck niet en konden sien/ veel van hen droevigh zijnde / hebben gheroepen: En sal ick de Maghet niet sien/om wiens-wille ick soo

soo verre ben ghekomen? daerom hebben de omstaenders hun op-gheheven/op dat sy het aenschyn van de H. Maghet souden sien. Eñ naer dat sy haer hadden ghesien/ hebben sy hun wederom naer huys ghesonden met eene aelmoesse van een witte-broodt. Maer dat noch meer te verwonderen is / daer is een seker vrouwe ghekomen met haer kleyn kindt/ dat een jaer ende dry maenden oudt was: dit kindeken heeft syn handen te samen leggheude/ ende syn aenschyn naer 't doodt lichhaem keerende/ met sulck-eene eerbiedinghe eñ devotie syn ooghen daer op gheslaghen/dat de bewaerders ende die de sorghe van het heylygh lichaem hadden / dit siende ende verwondert zynde/tot weenen beweeght wierden.

Door het groot lyden dat dese Maghet verdroegh/ eñ door de dickwyllighe ghemeynschap / die sy met de Enghelen hadde / ende door dien dat sy soo seer met hemelsche saken was verkeerende; soo is sy tot sulck-eene suyverheydt ghekomen/ dat/ als sy noch levende was/ gheraeckt zynde aen haer handen van eenighe ghebreckelycke oft onsuyvere menschen / sulck-eene sienelycke blecken behaelde; dat de swartigheyt daer van tot twee ende dry daghen in hare handen bleef / die daer naer in haer niet meer en zyn ghesien. De H. Maghet is suyver/ soo wel naer hare doodt als in haer leven.

Soo oock is naer haer overlyden een dierghelycke sake gheschiedt: want soo haer aenschyn naer haer doodt met sulck-eene claerheydt (soo gheseyt is) was blinckende / is by haer ghekomen een seker vrouwe / die upt devotie haer oock quam besoecken; de welcke met haren neus-doeck / dien sy in de handen hadde/ haer aensicht overstreeck: terstondt is haer maeghdelyck aenschyn door het raken van desen neus-doeck verdonckert gheworden. Maer door het is gheschiedt / dat als haer lichaem in de Kercke was ghestelt / ende dat daer noch sommighe waren die 't selve seer geerne hadden ghesien/ ende versochten dat-men de kiste soude open-doen; soo zynder andere gheweest/ die dit voorseyde mirakel hadden ghesien / die 't selve uptterlyck hebben verboden; vreesende dat dit maeghdelyck aenschyn / door het aensien van sommighe onweerdighe menschen / noch eens moght verdupstert worden / ende dat daer door andere menschen souden gheschandalizeert worden.

HET LEVEN VANDE H. ENGRACIA MAGHET ende Martelaerſſe.

16. Apr. A. 304.

Beſchreven door Prudentius ende andere.

DE raſernije van den Preſident van Hiſpaignien Dacianus / om de Chriſtenen te vervolghen / was ghelijck eene ſeer ſterck-loopende riviere / die ſeer vermeerdert zijnde / door de op-komende beken / over haren boort vloept / upt-ruckt / ter neder-worpt / ende met haer ſleypt allen 't ghene dat haer ontmoet ; oft ghelijck eenen brandt / die verbrandt ende vernielt al dat hy vint / ende ſonderlinghe 't ghene dat meeſt weder-ſtaet. Hy hadde de ſtadt Barcelona nat ghemaeckt / ende overgoten / ja Gode toe-gheheyligh metten bloede van de H. Eulalia, ende van de andere vrome ende edele ridders des Heeren ; die al-daer met den tyran ſtreden ende verwonnen. Hy ginghy voorts / ende hy quam te Saragoſſa / wentelende in 't bloedt dat hy hadde ghestort ; ende begheerte hebbende ghelijck een fel ende wreedt Tyger / hem te verſaden met het bloedt van d'andere Chriſtenen / die daer waren : die hy begonſt te benauwen met ſijne ghewoonlijcke pijnen ende tormenten. Op dien tijdt ordineerde onſen Heere / dat daer was eenen grooten Prince van Portugal / die eene dochter hadde / genaemt Engracia, ten houwelijcke beloeft aen eenen Hertoghe van Rouſſillon : den vader ſondt haer om de bruploft te houden met groot gheſelſchap van dienaren. Met haer quamen noch achthien edel-mannen / hare vrienden ende maghen / wiens namen waren Lupercius / Optatus / Succeſſus / Martialis / Vrbanus / Julius / Quintilianus / Puelius / Frontonius / Felix / Cecilianus / Euentius / Primitivus / Apodemius / Maturinus / Caſſianus / Faustus / ende Januarius. Alle deſe edel-mannen waren Chriſtenen / ghelijck oock was de Maghet Engracia, ende begheerlijck om haren

De wreetheydt van Dacianus teghen de Chriſtenen.

Engracia is ten houwelijck beloeft.

maeghdom ende bloedt te offeren aen Iesvs Christus; hoe wel sy het selve voor haren vader verborgen hadde; ende was uyt haer huys gekomen/te verstaen gevende/ dat sy haer bruyloft ghingh houden: ende quam seer vrolijck ende blijde / om dies wille, dat den Heere / die haer tot eene bruydt hadde verkoren / ende begheerde in haer ende door haer te triompheren vanden vijandt/ haer trouw-panden hadde ghegeven/dat sy gaende door Saragossa / dat haren wegh was/ soude vinden groote oorsake om hare vromighepdt ende deught te oeffenen; ende te houden een andere veel suyverder ende vaster bruyloft met het onbevleckt lammeken; voor 't selve haer leven ghevende/ ghelijck sy hadde begheert. Door desen trouw-pant der Goddelijcker liefde vermeerderde in't herte vande H. Maghet het vyer der selver liefde; ende alle uren dochten haer langh te zijn / om op die plaetse te komen / daer sy hopte ghecroont te worden. Sy quam te Saragossa met haer heyligh ende edel ghesel-schap/ ende sy vernam terstondt wat daer ghebeurde/ eñ met wat raserije eñ wreethepdt Dacianus de Christenen sochte/ ende uyt-roepdde met wreede tormenten. De H. Maghet en konde haer niet weder-houden (want haren bruydegom verweckte ende gaf haer sterckhepdt/ om teghen den tyran te strijden / ende te verwinnen) maer ghingh met alle die edel-mannen hare vrienden/ die met haer ghekomen waren/by Dacianus/ hem seghende wie sy was/van waer sy quam/waer sy ghingh; ende voor al / dat sy Christene was: sy berispte hem straffelijck/ dat hy van hem ghewapen hadde de menschelijcke redene / ende hem becleedt met de wreethepdt van eene wreede beeste; verstoptende soo veel bloeds van onnoosele persoonen / die van gheen ander saecke beschuldight en waren / dan dat sy aen-baden den waerachtighen Godt / ende verachteden d'ydele goden der Heydenen / ende de helsche monsteren / die hy ende sijne Keysers aen-baden. Dacianus wierdt verslaghen/ sijn bloedt wierdt koudt/ hy verloos sijne sinnen / ende was al oft hy voor sijn hooft gheslaghen hadde geweest; siende ter eender zijde de schoonhepdt/ statighepdt/ ende edelhepdt van die Maghet / ende het ghesel-schap dat met haer quam: ende ter andere zijden bemerckende de vrymoedighepdt / met welcke sy sijne goden ghebla-aghemeert / ende de hooghe majestept van Diocletia-

Godt hadde haer ghe-openbaert hare marte-lie.

Vry-moe-dighepdt van S. Engracia.

nus

nus ende Maximianus sijne Heeren veracht hadde. Ende hoe-wel hem docht / dat hy wat op-sichts op haer behoorde te nemen / om dat sy vremdt was / ende reysde / ende op de gheleghenthepdt van haren persoone; niet-te-min hy wreedt ende fel/goddeloos ende eenen vpant der Christenen zijnde/ kreegh sijne wreede nature in hem d'overhandt/boven de beleefthept oft eenich ander opsicht. Sy verwreckte hem tot sijne natuerlijcke raserije;eñ sijn verkout bloet ontstack door de gramschap; eñ dede te stont de H. Maget/eñ die achthien edel-mãnen vanghen; want hy vernam dat sy alle Christenen waren/ende dede hen wreedelijcken gheesselen. Eñ om dat Engracia quaedt sepde vande goden ende de Keyseren/met eenen grooten moedt ende stantvastighepdt; soo dede hy haer tot eenen schroom van alle d'andere/ door gheheele de stadt sleppen/ghebonden aende steerten van de peerden. 'S anderdaeghs doen de Maghet noch ghebroken was van dit torment / soo deden sy haer andere tormenten aen; want den goddelooſen tyran versierde eñ vondt door 't in-gheven des duyvels nieuwe tormenten / om haer meer te pijnighen / ende door haer meer t'openbaren de glorie des Heeren. Sy crabden haer lichaem met verstaelde haken / ende sy opendẽ 't selve tot het inghewant toe; soo dat sy daer uyt trocken een stuck vande lever/ dat daer na voor eene reliquie bewaert wiert: ende den Poeet Prudentius sept/ dat hy 't heeft ghesien. Sy sneden hare slincke borst af/ soo dat-men haer herte sagh. Sy was soo mis-handelt in haer lichaem / dat het cleedt/ daer sy haer daer naer mede bedeckte / gheheel gheverwet was vanden bloede; 't welck daer na ock bewaert wiert: ende S. Engenius den derden Artsch-Bisschop van Toledo sepdt / dat hy 't ghesien heeft; ende brenght het voorts tot eene ghetuyghenisse vande groote tormenten / die de H. Engracia gheleden heeft. Alle dese tormenten en konden 't herte vande H. Maghet van Christus niet af-schepdẽ/ noch haer benemen de vrolijckhepdt ende verseckerhept van haer ziele / noch de stantvastighepdt ende sterckhepdt/met welcke sy voor hem stierf. Dacianus/ siende dat hy door soo veel ende wreede tormenten het herte vã eene teedere Maghet niet en hadde konnen verwinnen/ ende dat sy door de selve niet en stierf; beval dat-men haer alsoo sonde laten met hare wonden/om dat sy haer

Sy worden allegader wreedelijck ghegheesselt.

Hare slincke borste wordt af-ghesneden.

langher souden wee-doen/ende de pijne soo haest niet en soude vergaen; ende haer leven verlenght zijnde / hare martelie oock soude verlenghen. Alsoo dat (ghelijck Prudentius seydt) meerder pijne gheweest is het uytstel des doodts/ dan haer te doen sterven; want dat sy leefde met eene levende doodt / ende dat hare pijnen alle uren vernieuwden ende vermeerderden. Ten lesten sloeghen sy haer eenen naghel in 't hooft; waermede sy ontfingh de croone der martelien. Dacianus dede die achthien edel-mannen buyten de stadt onthoofden. Eenen Bisschop ghenaemt Prudentius begroef het lichaem van S. Engracia met een groot ende wonderlijck ghesel schap van Enghelen ende Heyligh en / die uyt den hemel quamen / om d'uytvaert van die H. Maghet te vereeren; die soo wel verwonnen eñ ghetriompheert hadde.

Eenen naghel wordt in haer hooft ghesla ghen/ eñ sy sterft.

Dacianus en was niet te vreden met dat hy dese glorieuse Maghet/ende die achthien edel-mannen ghemartelizeert hadde; maer siende de stantvastighevdt vande Christenen deser stadt; nam voor hem / dat hy hen met eene repse soude uyt-roepen. Om dit te beter te doen / dede hy ghebieden/dat alle Christenen op sulcken dagh uyt de stadt souden trecken/ ende dat sy met hun goedt souden gaen woonen op andere clepndere plaetsen. Eñ als sy uyt-ghegaen waren/ over-viel hy hen met gewapent volck / ende sloegh hen doodt: sy waren in soo grooten ghetale / dat sy niet ghetelt en konden zijn. Ende om dat de lichamen van dese salighe martelaren niet en souden ghe-eert worden / dede hy die te samen verbranden/ ghemenghelt met de lichamen van boose menschen / die om hare boosheydt waren ghedoodt. Maer wat vermagh de menschelijcke loosheydt oft vont des duyvels teghen de Goddelijcke beschermingh? D'asschen vande HH. martelaren schepdden haer mirakeleuselijck van d'andere / ende voeghden haer by malckanderen / ende maeckten witte bollen / die-men daerom noemde de Witte clompen.

Wie en merckt niet in dit lijden van de H. Engracia, ende van d'andere / vande welcke wy ghesproken hebben/ de groote cracht Godts / de onsterckte der menschen / de ijdele wreethevdt van Satan / die den President Dacianus op stoockte/ om dese jonghe dochter soo wreeselijck te pijnighen / ende den dienst vanden waer-

achtighen

achtighen Godt te vernielen? Maer satan bleef begeckt/ ende Dacianus beschaemt. De Maghet triomphеerde / Godt wiert ghegloxificeert ende het waerachtigh gheloove over al verbreyt; ende de stadt van Saragossa met de victoxie van seer veel heerlijcke martelaren vereert/ende bevrijdt van alle vyanden soo gheestelijcke als wereltsche.

Den weerdighen Poeet Prudentius verheft hoochelijck dese H. Maghet/ met hare mede-ghesellen; eñ ghetuyght dat by sijnen tijde de Reliquien van alle dese in groote weerde waren. Dese HH. ghebeenten zijn verholen ghebleest vanden tijdt dat de Mooren in Hispaignien zijn gekomen/ tot het jaer 1389. alswanneer soo de Regulieren Canonicken stichteden eene nieuwe Kercke / ghevonden zijn twee graf-steden van marber; op de welcke ghegraveert was / dat dit Reliquien waren van de H. Maghet Engracia, ende van de achthien martelaren. Hare HH. beenderen waren noch gheheel/ rootschijnende gheliick rooscn; ghenoegh te kennen ghevende/tot wat groote glozie die noch/bewaert wierden. *Prud. hym.*

Hare Reliquien wozden na veel jaren ghevonden.

Naer dat dese Reliquien ghevonden zijn / heeft-men eene Kercke onder d'aerde ghemaeckt/op dat-se op eene bequame plaetse bewaert ende ghe-eert souden wozden. Hier naer heeft den Catholijcken Koninck Ferdinandus al-daer eene groote Kercke doen bouwen / eñ een schoon Clooster stichten / al-waer hy ghestelt heeft Religieusen van den H. Hieronymus, om daer dienst te doen/ eñ te vermeerderen de devotie van het volck tot dese H. Maghet/ ende andere martelaren. Ja den heylighen Eugenius, daer naer Artsch-Bisschop van Toledon/dzoegh sulcke groote reverentie aen dese Maget/ met hare mede-ghesellen/ dat hy / wesende den Eersten van de Kercke van Toledo / verliet al dat hy hadde; ende begaf hem tot den dienst van dese Maghet in de Kercke van Saragossan; daer hy etteliicke jaren den dienst dede/tot dat hy ghekosen wierdt om te zijn Artsch-Bisschop van Toledo.

HET LEVEN VANDE H. HERLVCA MAGHET ende Martelaerſſe.

18. Apr. A. 1090.

In Waeve-landt heeft dit Beyerſche ciraet voorts-ghedzocht/ alwaer ſy gheleeft heeft/ ende gheſtoz-ven is. Eerſt niet ſeer godtvzuchtigh; heeft de eer-ſte jaren van haer groen en groepende leven / de blomme van haren waſ-dom beghonſt over te vzenghen in goede ciere te maecken: de bedozven natu-re (die naer haer ghewoonte/haer toe-ghefinde tot ydel-heydt treckt) al te ſeer te volghen. Maer ('t welck een ſeer groote ghenade Godts is/die van de menſcheliſcke dwaeſheyt ſelden bekent wozdt) met een langhe ſieckte ghequelt zynde/ heeft gheleert ende beghonſt te ghevoe-len/ hoe vzooſch ende ydel dat de hope van de ſterveliſ-ke menſchen zyn. Nochtans de ghefonthevdt wederom ghecreghen hebbende na den lichaem/ is haren ſin we-derom verballen tot de oude ſieckte der ziele. Het gaet ſoo met ons ongheluckighe menſchen / dat als wy ſulex zyn / oft in eenighe andere ſwarighevdt ghevallen / dat wy den Hemel met beloften verbullen/ ende al dat hey-ligh ende deughdeliſck is beloven te doen: maer verloſt zynde van onſe ſwarighevden / volghen wy wederom onſe quade ghewoonten. Herluca mach ons hier van een exempel zyn / die ſoo haeſt als ſy ſieck ghewozden was/haer tot Godt ende de deught ghekeert ende gebo-ghen heeft: maer ghefondt ghewozden zynde/tot het ou-de weder verballen is; tot dat ſy met een ſwaerder ſtraf-ſe gheheel neder-ghevelt / van 't ghezuyck/van haer ooghen berooft is. Alſ-dan eyndelinghen heeft ſy haer verſtandt gheopent / ende dooz 't inwendigh licht des verſtandts ghezien / ende ghemerckt / dat-men met Godt niet ſpelen en mach / die niet bedzoghen en kan wozden.

Ex Radero tom. 1.

Herluca ydel ende werelſch.

Goet booz-nemen in ſickte/ maer onghеſtadich.

Dooz meer-der ſtraffe gheheel be-keert.

Sy heeft dan standtvastelijck voorghenomen by haerselven/dat voor soo verre als sy haer ghesichte wederom kreegh / dat sy doen soude dat haer toestondt / ende sy schuldigh was/ ende dat sy al haer leven in eenen yver tot den dienste Godts soude over-brenghen: soo sy dit overdochte / ende voornam te doen/is haer van Godts

Waeromme maer half ghenesen van hare blindtheydt.

weghen in den sin ghekomen/ dat sy een coperen beeldt eender ooghe upt beloste / naer des H. Cyriaci martelaers reliquien senden soude/ ende dat sy alsoo het ghesichte van een ooghe wederom krijghen soude. Sy heeft het ghedaen/een beeldt als voorseyt is van eender ooghe daer ghesonden; ende siet / strackx heeft sy het ghesicht van eender ooghe wederom gekregen/veel sierder dan van te voren het ghesicht van beyder ooghen gheweest was; wel soo scherp / dat sy elck een in crachte van het sien verre te boven ghingh: welcke cracht tot haer doodt toe nopt vermindert en is. Maer om dat sy de weldaedt niet vergheten en soude / ende de pijne oft straffe hare schuldt altijdts bekennen/is sy losch oft blindt in eender ooghe ghebleven.

Maer wat was daer in verlooren / als sy soo veel te meer inwendelijck ghesien heeft met haren verstande? Sy dan het kleedt met de veranderinghe des levens

Verandert haer weereldts kleet.

oock veranderende / heeft het wereldtsch habijt in een gheestelijck vermanghelt/ tot heylighe oeffeninghen haer neerstelijck ghevoeght tot salighheydt van andere/ heeft haer oock begheven tot dienste van een ieghelijck. Ende om ordentlijck alle dinghen te voorderen/ heeft haer aldereerst begheven tot den dienste van nieuw-ghebooren

Hare oodtmoedighept.

kinderen/als den dienst van moeders ende voesters behelsende/ hun buyle doecken upt wasschende/ de kinderen van hunne buylichept suyverende / de cleederkens schickende/ andere dinghen doende / aen dese stomme/ soo knechtkens als meyskens noodich / die haer de liefde thoonde ghedaen te moeten zijn.

Dese hare deughdt/ als een openbaer licht/ eerst in't naeste/daer naer oock verre upt-schijnende/is eene oorsaecke geweest dat Adelhais / de hupsvrouwe van Manegold/Palsgrave van den Rhijn/een seer Godtvruchtighe vrouwe/ haer gheroepen heeft; ende begheert van haer/ dat sy te samen doen souden/ende Godt den Heere ghedurichlijck biddende / haer-beyde ghenadigh/ ja eenen ghemeynen vrientdt maecken souden.

Den

Den dupvel (soo hy ghewoon is aen sulcke die haer sonderlingen tot een heyligher leven schicken) benijdende haer dese Godtvruchtighept/heeft hem aen haer in een seer leelijcke gedaente/ als een helsch monster claerlijck veropenbaert; om de ghestadichepdt des ghebeds door eene vreese (waer toe de vrouw-persoonen upt der naturen meer gheneghen zijn) te ontweldighen: ende boven dien heeft hy noch haer brandende keersse upt-ghe-blasen. De welcke Herluca noch eens ontsteken hebbende/ende hy die wederom ghebluft/heeft sy met sulcke vierighe ghebeden den goeden Godt aenghegaen/dat al dat spel van die helsche asch-blasers heel verdwenen is; nochtans niet sonder ghelupdt van hupf-braeck; het welck soo groot was / dat die van den hupse upt den slaep schietende/ anders niet en dochten/oft het Casteel van onder tot boven en was om verre ghevallen. Dupvelsche tentatien overwonnen.

Den dach daer na heeft die pdel aen-jachten van verbaertheden der dupvelen getoont niet met allen te zijn/ als sy ghemerckt hebben dat het Casteel sonder eenighe scheure oft letsel/ op sijn gheheel stondt. Maer in Herluca nochtans van het hinderlijck aenblasen des helschen serpents / zijn haer kaecken wat op-ghe-swollen gheweest/ de welcke hy noch op ander tijden lagen ghenoech leyde; maer te vergheefs.

Men schrijft dat sy eens wat gesondight heeft meer dan het haren staet/eñ het gevoelē/ datmen nu van hare heylichept hadde / wel betaemde; een leughen liegende/ende haer soo voor Godts ooghen besondigende/ om een dienst-maghet upt de rasende gramschap van haer vrouwe te verlossen. Welcke leughen / al hoe wel sy (soomen sept) om beters wille gheloghen was/ in Herluca, van de H. Felicitas, moeder van seven sonen martelaren/ende mede oock martelaerisse haer aen Herluca veropenbaerde/ ghestraft is gheweest; ende sy haer selven met leedtwesen voor Godt beschuldighende/ heeft die door haer tranen upt-ghewassen. Leughen om beters wille ongheoorloft/ ende ghestraft.

Is voordt-aen om hare groote heylichepdt weerdigh gheworden / dat sy veel hemelsche visioenen ghesien heeft: ende onder andere van de heylighe ende seer doorluchtighe maeghden / susteren van Adelhaidis / met een groote glorie van licht rondtom beschenen/ die haer verthoont hebben aen Herluca. Heeft oock Adelhaidem naer hare doodt ghesien/ als in een seer lustigh Visioenen.

hof

hof wandelen / al hoe wel omcinghelt ende bedeckt met een kleyn dun nevelken / als een vleexken van het vorghelijck ongherust leven des houwelijcken-staets. In dierghelijcke andere visioenen van hemelsche vertooninghe heeft Herluca dickwils gheweest / als wiens gheest altijdts den Hemel doorwandelde. Ende ten is gheen wonder dat sy tot een lof van sulck eene heylichepdt gheraeckt is / nademael sy sulcke meesters ende bestierders van haer leven ghehadt heeft / als onder andere Wilhelmus Abdt van 't Clooster Hiersaugh gheheeten / een man van grooter voorsichtichepdt / ende uytghesonderde onnooselhepdt des levens. Desen hadde de H. Herluca bevolen / dat sy in alsulcke plaetse haer wooninghe nemen soude / daer sy ghevoelen soude / van Godt met meerder hemelsche blijschappen overvloedelijcker begoten te worden. Het welck haer tot Eppach gheschiedt is / waer sy van den H. Wicterpus (die nu onlancx ten Hemel ghevaeren was) hem aen haer / door een hemelsche ghedaente veropenbaert hebbende / ghenoodt is gheweest. Aldaer dan heeft sy vele jaren ghewoont / totter tijdt toe / dat sy vande wilde Barbaren verjaeght zijnde / ghedwonghen is een ander woonstede te soecken.

Hemelsch vermaen om een woonplaetse te kiesen.

Sy heeft vele dinghen van te voren / eer sy geschieden / gheweten ende voorsepdt ; als de doodt ende verdoemenisse van Adalbertus / die sy verre van haer zijnde / nochtans als haer na-by-wesende aensagh. Veel heeft sy tot beteringhe van leven verweckt : de maeghden beweeght / dat sy de blomme van d'eerbaerhepdt onbevleckt Gode toe-wijen souden.

Voorseggingen.

De HH. Laurentius ende VVicterpus hebben hen menichmael aen haer verthoont / ende zijn van haer ghesien gheweest : ja den H. Laurentius in sulck-een gemeynsaemhepdt / dat sy van hem by-na altijdts ter heyligher tafel Godts ghelepdt is gheweest. Als sy van Eppach verjaeght was / is sy te Vermilane ghekomen / dat in Beyeren een Clooster is / by den Poel Vermicum bernriedt ; daer sy haer leven / ende laetste daghen volbracht heeft / ende alwaer de kasse van haer lichaem noch heden daeghs in weerden ghehouden wordt.

Visioenen.

Dit leven sy voor een exempel van oodtmoedige ende verworpen wercken niet kleyn te achten. Want alhier mede wel meer dickwijls te verdienen is / dan met sulcke wercken

ke wercken die naer s'werelts oordeel/oock in 't geestelijck schijnen meer geacht te mogen zijn. Leert o maeghdekens/ die ten dienste van andere u verbonden hebt/ sulcx al gheerne oock te doen/ als dese H. Maghet Herluca ghedaen heeft; by aventure naer 't exempel vande glorieuse Maghet eñ Moeder Godts/ die de doecxkens van haren soeten Sone/ het kindeken IESVS selfs dickwijls gewasschen heeft/sy haer selfs dienstmaghet ende van haren sone wesende. Men leest in Burchardo inde beschrijvinge van het heylich landt/ dat tusschen Heliopolis ende Babylonien ten half wege by-na van beyde de steden een hof van Balsem-boomen is / alwaer een klepn fontepnken is / maer overvlopende van wateren/'t welck in grooter weerden is by de Christenen eñ oock de Saracijnen; om dat (naer 't ghemepn gevoelen) de H. Maghet ende Moeder de doecxkens van het kindeken IESVS aldaer ghewasschen heeft: daer by staet een steen / daer sy de selve op droogh de. Dit fontepnken is in andere wateren ingebracht/ die daerom cracht ontfangen/dat wat sy besprepen/vrucht-barigh maken. Soo dan en moet niemandt klepn achten sulck-een werck te doen / dat in sy-selven dupl ende onnut schijnt te wesen. Dit werck is een dienst aende klepne kinderkens ghedaen/dat onsen Heere soo groot is achtende/ als oft aen hem selven ghedaen waere. Seght hy niet *Matth.* 18. Soo wie een kleyn kindeken ontfanght in mijnen naem, die ontfanght my? Wat is dit anders ghesept/ dan soo wie de klepne kinderkens om mijnent wille eenigben dienst doet/ die doet my dien?

Burch. in descript. terræ S. p. 3. c. 4.

Matth. 18.

HET